

Lisansüstü Turizm Rehberliği Eğitimi Üzerine Bir Durum Analizi (An Analysis of Postgraduate Tourism Guidance Education)

* Seçkin ESER ^a

^a Kırklareli University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guidance, Kırklareli/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi:20.10.2020

Kabul Tarihi:25.11.2020

Anahtar Kelimeler

Turizm eğitimi

Turizm rehberliği

Lisansüstü

Öz

Turist rehberleri, ülkelerin en önemli kültür ve tanıtım elçileridir. Donanımlı bir turist rehberinin yetişmesinde eğitimin önemi yadsınamaz. Bu araştırmanın amacı Türkiye’de lisansüstü düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren fakülte ve yüksekokulların ders müfredatlarının incelenerek mevcut durumun genel bir analizini ortaya koymaktır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemi temel alınarak doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. 2020 - 2021 Eğitim - öğretim yılı sürecinde, Türkiye’de lisansüstü düzeyinde eğitim veren fakülte ve yüksekokulların turizm rehberliği kabul koşulları, eğitim süreleri ve şekilleri incelenerek genel durum tespiti yapılmıştır. Üniversitelerin turizm rehberliği yüksek lisans programlarındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konulması hedeflenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, 15 üniversitede Turizm Rehberliği Tezli, 10 üniversitede Turizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans programı yer almaktadır. Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans programlarında 16 zorunlu, 61 seçmeli ders yer almaktadır. Tezsiz Yüksek Lisans programlarında ise 23 zorunlu ve 38 seçmeli dersin yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, Ekoturizm Rehberliği ve Rekreasyon ve Turizm Rehberliği adı altında, 3 farklı yüksek lisans programı yer almaktadır. Lisansüstü programlarına kabul koşullarında, program adlarında, zorunlu ve seçmeli dersler arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Keywords

Tourism education

Tourism guidance

Postgraduate

Abstract

Tourist guides are the most important cultural and promotional ambassadors of the countries. The importance of education in the training of a well-equipped tourist guide cannot be denied. The aim of this research is to reveal a general analysis of the current situation by examining the curricula of the faculties and vocational schools that provide tourism guidance education at the postgraduate level. In the research, based on qualitative research method, document analysis technique was used. During the 2020-2021 academic year, the tourism guidance acceptance conditions, education periods and forms of the faculties and colleges providing postgraduate education in Turkey were examined and the general situation was determined. It was asked to reveal the similarities and differences in the tourism guidance master's programs of universities. According to the results of the research, it was determined that there are tourism guidance master's programs with thesis in 15 universities and non-thesis master's in 10 universities. There are 16 compulsory and 61 elective courses in Tourism Guidance Master's Program with thesis. It has been determined that there are 23 compulsory and 38 elective courses in non-thesis master's programs. In addition, there are 3 different postgraduate programs under the name of Travel Management and Tourism Guidance, Ecotourism Guidance and Recreation and Tourism Guidance. It has been revealed that there are differences in terms of admission to post graduate programs, program names, compulsory and elective courses.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: seckineser@outlook.com (S. Eser)

DOI: 10.21325/jotags.2020.746

GİRİŞ

Türkiye’de turizm eğitimi örgün ve yaygın eğitim olarak iki şekilde yer almaktadır. Örgün eğitim ile diploma elde edilmekte, yaygın turizm eğitimi sonucunda ise sertifika kazanılmaktadır (Eren, 2018, s. 85). Turist rehberliği hizmeti 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanununun 2. Maddesi, 1.nci fıkrası “ı” bendinde şöyle açıklanmaktadır: “Seyahat acentacılığı faaliyeti niteliğinde olmamak kaydıyla kişi veya grup halindeki yerli ve yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil kullanılarak ülkenin kültür, turizm, tarih, çevre, doğa, sosyal ve benzeri değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesinin veya seyahat acentaları tarafından düzenlenen turların gezi programının seyahat acentasının yazılı belgelerinde tanımladığı ve tüketiciye satıldığı şeklinde yürütülüp acenta adına yönetilmesi” (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012a)

Turist rehberi olabilmek için, öncelikle, 18 yaşını doldurmuş, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup üniversitelerin turist rehberliği bölümlerinin ön lisans, lisans ya da yüksek lisans programlarından mezun olmak gerekmektedir. Lisans, ön lisans ya da yüksek lisans düzeyinde eğitim tamamlandıktan sonra, Turist Rehberleri Birliği (TUREB) tarafından gerçekleştirilen zorunlu uygulama gezisine katılmak gerekmektedir. Ayrıca, gezi sonunda yapılan sınavda başarılı olma şartı bulunmaktadır. Yabancı dil yeterliliğini belgelemek amacıyla da yabancı dil sınavından en az (C/75) düzeyinde başarı sağlamak ya da TUREB’in açtığı dil kurslarında yazılı ve sözlü sınavlarını başarı ile tamamlama zorunluluğu vardır.

Ayrıca, herhangi bir üniversitenin herhangi bir lisans bölümünden mezun olanların da başvurabileceği TUREB tarafından açılan sertifika programlarını başarıyla tamamlaması turist rehberi olabilmek için izlenebilecek diğer bir yoldur. (Turist Rehberliği Mesleği Kanunu 2012b). Sertifika programlarını başarıyla ile tamamlayan turist rehberi adaylarının da yabancı dil yeterliliği alması ve zorunlu uygulama gezisine katılması gerekmektedir. Bu noktada, ülkemizde turist rehberi olabilmek için farklı süreçler olduğu görülmektedir. Ön lisans, lisans, lisansüstü ve sertifika programlarının yer alması turist rehberliği hizmetini 0n eğitim açısından değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Türkiye’de turizm eğitimi (Değirmencioglu, 2001; Ural ve Pelit, 2002; Erdinç ve Yılmaz, 2002), turist rehberliği eğitimi (Kuşluvan ve Çeşmeci, 2002; Temizkan, Temizkan ve Öz, 2012; Eker & Zengin, 2016; Çokişler, 2017; Kürkcü, 2017; İşçeli ve Kılıç, 2018; Başoda ve Aylan, 2018) ve lisansüstü turizm rehberliği eğitime bakış açısını (Yenipınar ve Çınar, 2018) belirlemeye yönelik çalışmalara rastlanmaktadır. Fakat, lisansüstü turizm rehberliği eğitimini üniversiteler, programlar ve müfredatlar açısından bütüncül inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Turizm alanına yönelik lisans düzeyinde yapılmış çalışmalara rastlanılmakta, lisansüstü düzeyinde herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış olması çalışmanın önemini arttırmaktadır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de Turizm Rehberliği alanında lisansüstü düzeyde eğitim veren fakülte ve yüksekokulların belirlenerek, programlar arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konmasıdır. Lisansüstü Turizm Rehberliği eğitiminin standart bir yapıya sahip olup olmadığının incelenerek, çeşitli öneriler sunulması amaçlanmaktadır. Turizm Rehberliği Lisansüstü eğitiminin başvuru koşulları ve ders müfredatlarının karşılaştırılması yapılarak, mevcut durumun ortaya konması istenmiştir.

Turizm Rehberliği Eğitimi

Türkiye’de turizm rehberliği eğitimi örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki şekilde verilmektedir. Örgün eğitim üniversitelerde ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde yer alan programlarda verilmektedir. (Albuz,

Ercan, Köşker & Özbek, 2018, s. 78; Eren, 2018, s. 86). Yaygın eğitim ise Kültür ve Turizm Bakanlığının denetiminde Turist Rehberliği Birliği (TUREB) tarafından açılan Turist Rehberliği Sertifika Programları ile verilmektedir (Eker & Zengin, 2016, s. 6). Turist rehberliği eğitimi 1995 yılına kadar Kültür ve Turizm Bakanlığının açtığı kurslar aracılığı ile rehber yetiştirmiştir. Bu tarihten sonra ise, turist rehberliği eğitimi yükseköğretim düzeyine taşınmıştır (Ahipaşaoğlu, 2001). Üniversitelerin meslek yüksekokullarında hazırlık olan bölümlerinde 6 yarıyıl, hazırlık olmayan bölümlerinde ise 4 yarıyıldan tamamlanmaktadır. Meslek yüksekokulları turist rehberliği bölümlerine girişte, yabancı dil puanı şartı aranmamakta, ÖSYM tarafından yapılan merkezi sınav YGS-3 puan türü olarak (Türkçe, Sosyal, Fen ve Matematik) esas alınmaktadır (Eker, Kaya & Zengin, 2019, ss. 77-78). Turist rehberliği eğitimi, 2020 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu incelendiğinde, Ön lisans düzeyinde 22 üniversitede toplam 40 Turist Rehberliği programı yer almaktadır. Bu üniversitelerden 5'i vakıf üniversitesidir (Yükseköğretim Program Atlası, 2020a).

Lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi, ortaöğretime dayalı, en az sekiz yarıyıllık bir programı kapsayan bir yükseköğretimdir. Yükseköğretim kurumuna bağlı üniversitelerin fakülte ve yüksekokullarında verilen eğitimi kapsamaktadır. Turizm Rehberliği lisans programları “Turizm Rehberliği ve Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği” adları altında yer almaktadır. Lisans düzeyinde turizm rehberliği bölümlerine girişte Dil-1 puan türünde ve TM-1 puan türünde öğrenci alımı yapılmaktadır (Eker vd., 2019, s. 81). Türkiye’de 30 devlet üniversitesinde Turizm Rehberliği programı yer almaktadır. Üniversitelerin 26’sı fakülte (35 program ile), 4’ü (5 program ile) yüksekokuldur. Turizm Rehberliği bölümüne ‘dil’ puanı ile yerleştirme yapılmaktadır. Toplamda 40 turizm rehberliği programı bulunmaktadır. Ayrıca dil puanı ile Turizm Rehberliği programı bulunan 3 vakıf üniversitesi yer almaktadır. Vakıf üniversitelerinin Turizm Rehberliği programlarından 3’ü İİBF’de, 6’sı ise Uygulamalı Bilimler Yüksekokulunda verilmektedir (Yükseköğretim Program Atlası, 2020b). Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği programı 3 devlet üniversitesinde (EA puanı) 3 program şeklindedir. Genel bir değerlendirme ile toplamda 36 üniversitede Turizm Rehberliği programları bulunmaktadır.

Lisansüstü eğitim için ise, Turist Rehberliği alanında tezli ve tezsiz olarak yüksek lisans eğitimleri mevcuttur. Henüz herhangi bir üniversitede turizm rehberliği doktora programı yer almamaktadır. Turist Rehberliği Yüksek Lisans programları, Turizm Rehberliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, Ekoturizm Rehberliği, Rekreasyon ve Turizm Rehberliği olarak beş farklı programdan oluşmaktadır. Üniversitelerin Sosyal Bilimler Enstitüleri ve Turizm Fakültelerinin web siteleri incelendiğinde, 15 üniversitede Turizm Rehberliği alanında tezli yüksek lisans programları yer almaktadır. Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans programlarından 2’si Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, 2’si Ekoturizm Rehberliği ve 1’i, Rekreasyon ve Turist Rehberliği şeklindedir. 10 üniversitede Turizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans programı yer almaktadır. Bu programlardan 2’si Ekoturizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisansı şeklindedir.

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de Turizm Rehberliği alanında lisansüstü düzeyinde eğitim veren fakülte ve yüksekokulların belirlenerek, programlar arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konmasıdır. Lisansüstü turizm rehberliği eğitiminin tezli ve tezsiz olarak farklı şekil ve program adları şeklinde yürütülmesi, programlar arası bir tutarlılık olup olmadığının araştırılması istenmiştir. Turizm Rehberliği lisansüstü eğitiminin belirli bir standart,

özgünlük ve yeterliliğe sahip olup olmadığının ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi temel alınarak, doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsamaktadır (Yıldırım & Şişmek, 2008, s. 217). Araştırmada öncelikle Turizm Rehberliği eğitimi ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Buradan yola çıkarak araştırmada kullanılan veriler, Yükseköğretim Program Atlası ve üniversitelerin web sitelerinin incelenmesi yolu ile elde edilmiştir. Türkiye’de lisans düzeyinde Turizm Rehberliği eğitimi veren fakülte ve yüksekokullar tespit edilmiştir. 2020-2021 yıllarına ait Yükseköğretim Program Atlası’ndan yararlanılmıştır. Akademik birimler olarak turizm yüksekokul ve fakülteleri belirlenmiştir. Belirlenen üniversitelerin Turizm Rehberliği alanında lisansüstü eğitim verip vermedikleri üniversitelerin Sosyal Bilimler Enstitülerinin internet siteleri incelenerek belirlenmiştir. Lisansüstü Turizm Rehberliği Programlarının başvuru şartları ve müfredatları için ilgili üniversitelerin Sosyal Bilimler Enstitülerinin internet siteleri titiz bir taramaya tabi tutulmuştur.

Bulgular

Tablo 1. Lisansüstü Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Üniversiteler

Üniversite	Devlet/Vakıf	Enstitü	Ana Bilim Dalı	Program Adı	Tezli/Tezsiz	Süre
Akdeniz Ü.	Devlet	SBE	Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği	Tezli	4 Dönem
Ankara Hacı Bayram V.Ü.	Devlet	SBE	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	Tezli	4 Dönem
Ankara Hacı Bayram V.Ü.	Devlet	SBE	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	Seyahat İşlet ve Turizm Rehberliği	Tezsiz	4 Dönem
Afyon Kocatepe Ü.	Devlet	SBE	Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği	Tezsiz	4 Dönem
Balıkesir Ü.	Devlet	SBE	Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği	Tezli	4 Dönem
Batman Ü.	Devlet	SBE	Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği	Tezli	4 Dönem
Çanakkale 18 Mart Ü.	Devlet	SBE	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği (İÖ)	Tezsiz	4 Dönem
Çanakkale 18 Mart Ü.	Devlet	SBE	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği	Tezli	4 Dönem
Ege Ü. Çeşme Turizm F.	Devlet	SBE	Turizm Rehberliği	Rekreasyon ve Turist Rehberliği	Tezli	4 Dönem
Eskişehir Osmangazi Ü.	Devlet	SBE	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	Turist Rehberliği (İÖ)	Tezsiz	2 Dönem
Giresun Ü.	Devlet	SBE	SBE Interdisipliner	Ekoturizm Rehberliği	Tezli	4 Dönem
İzmir Katip Çelebi Ü.	Devlet	SBE	Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği	Tezli	4 Dönem
İzmir Katip Çelebi Ü.	Devlet	SBE	Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği (İÖ)	Tezsiz	3 Dönem
Kapadokya Ü.	Özel	LisansüsEği .Öğr.Araş.	Turist Rehberliği	Turist Rehberliği	Tezsiz Uzaktan	4 Dönem
Kırklareli Ü.	Devlet	SBE	Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği	Tezli	4 Dönem
Mardin Ü.	Devlet	SBE	Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği (İ.Ö)	Tezsiz	3 Dönem
Mersin Ü.	Devlet	SBE	Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği	Tezli	4 Dönem
Necmettin Erbakan Ü.	Devlet	SBE	Turizm Rehberliği	Ekoturizm Rehberliği	Tezli	4 Dönem
Necmettin Erbakan Ü.	Devlet	SBE	Ekoturizm Rehberliği	Ekoturizm Rehberliği (İÖ)	Tezsiz	2 Dönem
Recep Tayyip Erdoğan Ü.	Devlet	SBE	Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği (İÖ)	Tezsiz	2 Dönem
Şırnak Ü.	Devlet	SBE	Ekoturizm Rehberliği	Ekoturizm Rehberliği	Tezli	2 Dönem
Şırnak Ü.	Devlet	SBE	Ekoturizm Rehberliği	Ekoturizm Rehberliği	Tezsiz	2 Dönem
Nevşehir Hacı Bektaş V. Ü.	Devlet	Turizm Enstitüsü	Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği	Tezli	4 Dönem
Pamukkale Ü.	Devlet	SBE	Turizm Rehberliği	Turizm Rehberliği	Tezli	4 Dönem
Selçuk Ü.	Devlet	SBE	Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği	Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği	Tezli	4 Dönem

Kaynak: Üniversitelerin internet siteleri incelenerek hazırlanmıştır.

Tablo 1. Lisansüstü düzeyinde Turizm Rehberliği eğitimi veren üniversiteleri açıklamaktadır. 2020 yılı turizm rehberliği lisans programları incelendiğinde, Türkiye’de 19’u devlet 1’i özel olmak üzere 19 üniversitede, yer aldığı görülmektedir. 5 farklı anabilim dalında, 6 farklı program adıyla eğitim vermektedir. Anabilim dalları “Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, Turizm Rehberliği, Turist Rehberliği, SBE Interdisipliner, Ekoturizm Rehberliği” şeklindedir. Program adları ise, belirtilen ana bilim dallarına ek olarak “Rekreasyon ve Turist Rehberliği” programı adı altında bir program daha yer almaktadır. Belirtilen üniversitelerin toplamında 25 yüksek lisans programı yer almaktadır. Yüksek lisans programlarının 1’i uzaktan olmak üzere, 10 tanesi Tezsiz Turist Rehberliğidir. 15 tane de tezli yüksek lisans programı yer almaktadır. Sadece Tezsiz Turizm Rehberliği programları ikinci öğretim şeklinde yürütülmektedir. Bunların 3’ü Turizm Rehberliği, 1’i Turist Rehberliği programıdır. Ege Üniversitesi Çeşme Turizm Fakültesinde yer alan “Rekreasyon ve Turist Rehberliği” programı, tezlidir. Ekoturizm Rehberliği programı, 3 farklı üniversitede, 5 program şeklinde yer almaktadır. Ekoturizm programlarından 2’si (1’i aynı zamanda İÖ) tezsizdir. Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği programları 2 farklı üniversitede 3 program şeklindedir ve bu programlardan sadece 1’i tezsizdir. Yüksek lisans program süreleri incelendiğinde, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği programları 4 dönemi kapsamaktadır. Bu programlardan 1’i tezsizdir. 11 Turizm Rehberliği (1’i İÖ olmak üzere) programı 4 dönemdir. 3 tezsiz İÖ Turizm Rehberliği programlarından 2’si 3 dönem, diğeri 2 dönemdir.

Tablo 2. Lisansüstü Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Üniversitelerde Tezli Yüksek Lisans Kayıt Kabul Koşullarına İlişkin Bilgiler

Üniversite	Program Adı	Ales Puan Türü	Yabancı Dil	Kabul Şartları
Akdeniz Ü.	Turizm Rehberliği	EA/SÖZ/SAY 55	50	Turizm Rehberliği, Turist Rehberliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Lisans mezunu olmak
Ankara Hacı Bayram V.Ü.	Seyahat İşlet ve Turizm Rehberliği	EA 55	75	Şart belirtilmemiştir.
Çanakkale 18 Mart Ü.	Turist Rehberliği	EA -	-	Turist Rehberliği ve Seyahat İşletmeciliği veya Turizm Rehberliği Lisans Programları mezunu olmak.
Balıkesir Ü.	Turizm Rehberliği	SÖZ 60	40	Turizm Rehberliği, Turist Rehberliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü mezunu olmak.
Batman Ü.	Turizm Rehberliği	EA 55	-	Alan içi herhangi bir turizm lisans bölümünden Alan dışı herhangi bir yabancı dil lisans bölümünden mezun olmak
Ege Ü.	Rekreasyon Turist Rehberliği	55 -	¹ ÜAK70 50	Öğretim üyesi şartları karşılanmadığı için 2 senedir açılmıyor
Giresun Ü.	Eko Turizm Rehberliği	EA 55	-	Turizm Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin, İşletme Fakültelerinin, Spor Bilimleri Fakültelerinin, Sağlık Bilimleri Fakültelerinin herhangi bir bölümünden; Diğer fakültelerin ve yüksekokulların, orman mühendisliği, yaban hayatı ekolojisi ve yönetimi, coğrafya ve peyzaj mimarlığı lisans bölümlerinden mezun olmak.
İzmir Katip Çelebi Ü.	Turizm Rehberliği	SÖZ 60	75	Lisans programlarından mezun olup, Türkiye Cumhuriyeti Turist Rehberliği Ruhsatnamesine sahip olmak veya Turist/Turizm Rehberliği/Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Lisans Eğitimi veren programlardan mezun olmak.
Kırklareli Ü.	Turizm Rehberliği	SÖZ 55	65	Herhangi bir lisans mezunu olmak.

¹Üniversiteler arası kurulca yapılan sınav yabancı dil sınavı asgari puanı/ YDS asgari düzeyde 50

Tablo 2. Lisansüstü Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Üniversitelerde Tezli Yüksek Lisans Kayıt Kabul Koşullarına İlişkin Bilgiler (devamı)

Mersin Ü.	Turizm Rehberliği	SÖZ 55	-	Herhangi bir lisans düzeyinde turizm mezunu olmak, Sanat Tarihi/ Coğrafya/ İngiliz Dil Bilimi/ İngiliz Dili ve Edebiyatı/ Arkeoloji lisans diplomasına sahip olmak.
Necmettin Erbakan Ü.	Ekoturizm Rehberliği	SÖZ 65	-	-
Nevşehir Hacı Bektaş V.Ü.	Turizm Rehberliği	SÖZ 55	-	Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu ve Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu ile ilgili diğer fakülte ve yüksekokulların Turist Rehberliği, Turizm Rehberliği, Seyahat İşletmeciliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği ile Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği bölümlerinden mezun olan adayların başvuruları kabul edilmektedir.
Pamukkale Ü.	Turizm Rehberliği	EA- SÖZ 60	70	Turizm Fakültesi ve Turizm Yüksek Okullarının Bütün Bölümlerinden, Diğer Fakültelerin ve Yüksekokulların Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Gastronomi, Turizm İşletmeciliği, Konaklama İşletmeciliği, Konaklama ve Turizm İşletmeciliği, Seyahat İşletmeciliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, Turizm Rehberliği, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümlerinden, Fakülte ve Yüksekokulların Mütercim – Tercümanlık , Batı Dilleri ve Edebiyatı, Rus Dili ve Edebiyatı, Japon Dili ve Edebiyatı, Arap Dili ve Edebiyatı, Sinoloji ve Yabancı Dil Öğretmenliği Bölümlerinden, Fen-Edebiyat ve Edebiyat Fakültelerinin Tarih, Sanat Tarihi, Arkeoloji ve Coğrafya Bölümlerinden, Eğitim Fakültelerinin Tarih Öğretmenliği ve Coğrafya Öğretmenliği Bölümlerinin Birinden Mezun Olmak (Diğer Fakültelerden Başvuracak Adaylar İçin Yukarıdaki Bölümlere İlişkin Denklik/Eşdeğerlik Belgesi Verilmesi Gerekmemektedir.
Selçuk Ü.	Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği	SÖZ/ EA 55	-	-
Şırnak Ü.	Ekoturizm Rehberliği	EA 55	-	Lisans öğrenimini tamamlamış turist rehberi çalışma kartına veya alan kılavuzu belgesine sahip olanlar, Turizm Fakültesi, Turizm Yüksekokullarının bütün bölümlerinden, *Diğer fakültelerin ve yüksekokulların gastronomi ve mutfak sanatları, gastronomi, turizm işletmeciliği, konaklama işletmeciliği, konaklama ve turizm işletmeciliği, seyahat işletmeciliği, seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği, turizm işletmeciliği ve otelcilik bölümlerinden, İİBF'nin tüm bölümlerinden; Ziraat Fakültesi'nin tüm bölümlerinden, Orman Fakültesi'nin tüm bölümlerinden, Fen-Edebiyat Fakülteleri'nin biyoloji, tarih, sanat tarihi, antropoloji, arkeoloji ve coğrafya bölümlerinden, eğitim Fakültelerinin biyoloji öğretmenliği, tarih öğretmenliği ve coğrafya öğretmenliği bölümlerinden mezun olmak. (Diğer fakülte ve bölümlerden başvuracak adaylar yukarıdaki bölümlerle var olan denklik/eşdeğerlik belgesini ibraz etmeleri gerekmektedir.)

Kaynak: Üniversitelerin internet siteleri ve SBE birimleri incelenerek derlenmiştir.

Tablo 2. Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans programı başvuru koşullarını açıklamaktadır. 15 üniversitede Turizm Rehberliği Yüksek Lisans programları yer almaktadır. Başvuru şartlarından “**mezuniyet alanı**” olarak sadece “*Turizm Rehberliği, Turist Rehberliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Lisans mezunu olmak*” şartını belirleyen 4 üniversite yer almaktadır. Ayrıca, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi “*turist rehberliği çalışma kartına*

sahip” bireylerin de başvurmasına imkan tanımıştır. 7 üniversite Tezli Yüksek Lisans Turizm Rehberliği programı için mezuniyet alanını “*Lisans düzeyinde herhangi bir turizm alanından mezun olmak*” (*Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Gastronomi, Turizm İşletmeciliği, Konaklama İşletmeciliği, Konaklama ve Turizm İşletmeciliği, Seyahat İşletmeciliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, Turizm Rehberliği, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik*) olarak belirlemiştir. Ayrıca “*herhangi bir yabancı dil bölümünden; yabancı dil öğretmenliğinden; Mütercim – Tercümanlık, Sanat Tarihi, Coğrafya, Arkeoloji lisans bölümlerinden; Eğitim fakültelerinin Tarih Öğretmenliği ve Coğrafya Öğretmenliği bölümlerinden mezun olmak şartlar arasında yer almaktadır.*

Ekoturizm rehberliği mezuniyet alan şartı ise “*Turizm, İktisadi ve İdari Bilimler, İşletme, Spor Bilimleri, Sağlık Bilimleri Fakültelerinin herhangi bir bölümünden; Orman Mühendisliği, Yaban Hayatı Ekolojisi ve Yönetimi, Coğrafya ve Peyzaj Mimarlığı lisans bölümlerinden; Biyoloji, Tarih, Sanat Tarihi, Antropoloji, Arkeoloji ve Coğrafya bölümlerinden, eğitim fakültelerinin Biyoloji Öğretmenliği, Tarih Öğretmenliği ve Coğrafya Öğretmenliği bölümlerinden mezun olmak*” olarak belirlenmiştir. 2 üniversite Ekoturizm Rehberliği Yüksek Lisans Programı vermektedir. Bu üniversitelerden Şırnak Üniversitesinde “*Lisans öğrenimini tamamlamış turist rehberi çalışma kartına veya alan kılavuzu belgesine sahip olanlar*” şeklinde bir mezuniyet şartı da konması son derece ilgi çekicidir. Alan kılavuzluğu yönetmeliği (2006) ne göre, alan kılavuzu belgesine sahip olmak için lisans mezuniyet şartı aranmamaktadır. En az lise mezunu olan adayların alan kılavuzu olmak için hak kazanacağı belirtilmiştir. Bu noktada ilanda yer alan bu şart herhangi bir lisans mezuniyetini karşılamamaktadır ve herhangi bir ayrıma gidilmemiştir.

Tezli yüksek lisans programlarının hepsinde **ALES puan şartı** aranmaktadır. Fakat ALES puan türünün eşit ağırlık ve sözel olarak çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Hem sözel hem eşit ağırlık puan türünde kabul eden programlar bulunmaktadır. ÖSYM tarafından merkezi olarak yapılan ALES’ten ilgili puan türünde ALES puan şartı da kabul edilmektedir. ALES SÖZ puan şartı belirleyen 9, EA puan şartı belirleyen 8 program yer almaktadır. ALES puanları asgari koşulu 55 ile 65 arasında değişmektedir. 7 üniversite **yabancı dil şartı** koymuştur. 8 üniversite ise yabancı dil şartı aramamaktadır. Yabancı dil puan aralığı en düşük 40 en yüksek 75 olarak değişmektedir.

Tablo 3. Lisansüstü Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Üniversitelerde Tezsiz Yüksek Lisans Kayıt Kabul Koşullarına İlişkin Bilgiler

Üniversite	Program	Ales Puan Türü	Yabancı Dil	Mezuniyet Alanı	Mezuniyet Not Ortalaması
Afyon Kocatepe Ü.	Turizm Rehberliği*	-	-	Herhangi bir lisans mezunu olmak,	Lisans mezuniyet not ortalaması
Ankara Hacı Bayram V.Ü	Sey.İşl. ve Turizm Reh.	EA	-	-	-
Ankara Hacı Bayram Veli/ Alishir Nevai Ü.	Sey. İşl. ve Turizm Reh.	EA	55 (ekşart)	-	-
Batman Ü.	Turizm Reh.*	-	-	-	-
Çanakkale 18 Mart Ü.	Turist Reh.*	-	-	Herhangi bir lisans mezunu olmak	Lisans mezuniyet not ortalaması
Eskişehir Osmangazi Ü.	Turist Reh.*	-	-	Herhangi bir lisans mezunu olmak	-

Tablo 3. Lisansüstü Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Üniversitelerde Tezsiz Yüksek Lisans Kayıt Kabul Koşullarına İlişkin Bilgiler (devamı)

İzmir Katip Çelebi Ü.	Turizm Reh.*	-	-	*Herhangi bir Yabancı Dil ve Edebiyat Bölümü veya Öğretmenliği - *Mütercim-Tercümanlık – Tarih, Coğrafya, Sanat Tarihi, Arkeoloji, Mimarlık, *Konaklama İşletmeciliği, Seyahat İşletmeciliği - Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümleri – Yiyecek-İçecek İşletmeciliği Branşlarından lisans ve lisansüstü (Yüksek Lisans ve Doktora) mezunu olma	Lisans mezuniyet not ortalaması
Kapadokya Ü.	Turist Reh. (Uzaktan Öğ).	-	-	Türkiye’deki ya da YÖK tarafından denkliği onaylanan yurt dışındaki üniversitelerden alınmış Turizm Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri, Beşeri Bilimler, Fen-Edebiyat, Edebiyat, Eğitim, İletişim, İktisadi ve İdari Bilimler, Hukuk fakülteleri bünyelerinde bulunan diğer bölümlerden en az 4 yıllık programlardan lisans diplomasına sahip olmak	Lisans düzeyinde 4.00 üzerinden en az 2.00 ya da 100 üzerinden 53.33 genel akademik ortalamaya sahip olmak
Mardin Ü.	Turizm Reh.*	-	-	-	Lisans not ortalaması
Necmettin Erbakan Ü.	Eko Turizm Reh.*	-	-	Herhangi bir lisans mezunu	Lisans not ortalaması
Recep Tayyip Erdoğan Ü.	Turizm Reh.i*	-	-	Herhangi bir lisans mezunu	Lisans not ortalaması
Şırnak Ü.	Ekoturizm Reh.	-	-	Herhangi bir lisans mezunu	Lisans mezuniyet not ortalaması

* I. Ö. **Kaynak:** Üniversitelerin internet siteleri ve SBE birimleri incelenerek derlenmiştir.

Tablo 3. Turist rehberliği tezsiz yüksek lisans programlarını göstermektedir. 10 devlet 1 özel olmak üzere toplamda 11 üniversitede Turizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans programı yer almaktadır. Bunlardan 5’i “Turizm Rehberliği”, 2’si “Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, 2’si “Turist Rehberliği“, 2’si de “ Ekoturizm Rehberliği” programıdır. Tezsiz yüksek lisans programlarında 9 üniversite mezuniyet alan şartı belirlememiş, herhangi bir programdan lisans düzeyini kabul etmiştir. Turizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisansı olan Kapadokya Üniversitesi “denkliği onaylanmış yurt dışındaki üniversitelerden alınmış Turizm Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri, Beşeri Bilimler, Fen-Edebiyat, Edebiyat, Eğitim, İletişim, İktisadi ve İdari Bilimler, Hukuk fakülteleri bünyelerinde bulunan diğer bölümlerden lisans mezunu olmak” şartını koymuştur. Sadece İzmir Katip Çelebi Üniversitesi turizm rehberliği alanını kapsayan “herhangi bir Yabancı Dil ve Edebiyat Bölümü veya Öğretmenliği, Mütercim-Tercümanlık ,Tarih, Coğrafya, Sanat Tarihi, Arkeoloji, Mimarlık, Konaklama İşletmeciliği, Seyahat İşletmeciliği , Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümleri , Yiyecek-İçecek İşletmeciliği Branşlarından lisans ve lisansüstü (Yüksek Lisans ve Doktora) mezunu olma” şartını koymuştur. 10 üniversite ALES puan şartı aramamakta ve lisans mezuniyet not ortalamalarına göre bir değerlendirme yapmaktadırlar. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, bu programda ALES puan şartını EA olarak belirlemiştir. Ayrıca, bahsedilen üniversite Ali Şir Nevai Üniversitesi ile ortak olarak yürüttüğü Turizm Rehberliği programında ALES ve yabancı dil puanını en az 55 olarak belirlemiştir. Ayrıca, 2020-2021 döneminde başvuru ilanı yayınlamamıştır. Batman Üniversitesi de tezsiz yüksek lisans programına öğrenci alımı yapmamıştır. Kapadokya Üniversitesi Turist Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans programını uzaktan eğitim şeklinde sürdürmektedir.

Tablo 4.Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans Programı Zorunlu Dersleri

Dersler	AKD	BAÜ	BTÜ	ÇOMÜ	İKÇÜ	KLÜ	MEÜ	NEVÜ	PAÜ
Araştırma Yöntemleri	Bil. A.Y. ve Etik	✓	Sos. Bil. A.Y.	Sos. Bil. A.Y.	Bil. A.Y. ve Etik	✓		✓	Rehber. Bil.A.Y.
Uzmanlık Alan Dersi	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Tez Çalışması	✓	✓			✓	✓		✓	✓
Uzman Rehber Eğitimi		✓			TR Böl. Uzman.	TR Uzman. Alanları			
Seminer	✓	✓		✓	✓	✓		✓	TR İçin YL Semi.
Araştırma Uyg.				✓		Turizmde Uyg. İstatistik			
Danışmanlık	✓								
Kültürlerarası İ.Yönet.							✓		
Türkiye’de ve Dünya’da İnanç TR					✓				
Unesco ve Kültürel Miras. Yönet.					✓				
Eko Turizm Uygulam.							✓		
Turizmde Kültür ve Sanatın Pazarlanması					✓				
Turizm ve Türk El Sanatları					✓				
TR ve Tur Planlama						TR İlke ve Uygulam.			✓
TR ve Bilgi Teknolojileri									✓
TR ve Girişimcilik									✓

AKD: Akdeniz üniversitesi, BAÜ: Balıkesir Üniversitesi, BTÜ: Batman Üniversitesi, ÇOMÜ: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, İKÇÜ: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Kırklareli Üniversitesi, MEÜ: Mersin Üniversitesi, NEVÜ: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, PAÜ: Pamukkale Üniversitesi. TR: Turist Rehberliği

Tablo 4. Turizm Rehberliği Yüksek Lisans programlarında yer alan zorunlu dersleri göstermektedir. 9 devlet üniversitesinde “Turizm Rehberliği” programı yer almaktadır. 16 farklı zorunlu ders belirlenmiştir. Üniversitelerin program ders isimlerinin farklılık göstermesi nedeniyle, birbirinin kapsamında yer aldığı düşünülen dersler aynı ders adı altında toplanmıştır. 8 üniversitede Araştırma Yöntemleri ve Uzmanlık Alan dersi verilmektedir. Bilimsel A.Y. ve Etik, Sosyal Bili. A.Y. ve Rehberler İçin Bilim. A.Y. dersleri “Araştırma Yöntemleri” dersi altında gösterilmiştir. 7 üniversitede “Seminer” dersi yer almaktadır. 1 üniversitenin bu ders adı altına konulan dersi “TR için YL Semineri” dir. 6 üniversitede “Tez Çalışması” dersi yer almaktadır. 1 üniversitede yer alan “Araştırma Uygulamaları” dersi “Turizmde Uygulamalı İstatistik” dersi ile eşleştirilmiştir. “Turist Rehberliği ve Tur Planlama” dersi ile de “Turist Rehberliği İlke ve Uygulamaları” eşleştirilmiştir. Zorunlu dersler içerisinde yer alan 9 farklı ders hiçbir üniversitenin dersi ile aynı kapsamda yer almamaktadır. Bu dersler “ Danışmanlık, Kültürlerarası İletişim Yönetimi, Türkiye’de ve Dünya’da İnanç Turist Rehberliği, Unesco ve Kültürel Miras Yönetimi, Eko Turizm Uygulamaları, Turizmde Kültür ve Sanatın Pazarlanması, Turizm ve Türk El Sanatları, Turist Rehberliği ve Bilim Teknolojileri, Turist Rehberliği ve Girişimcilik’tir.

Tablo 5. Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans Seçmeli Dersler

Dersler	AKD	BAÜ	BTÜ	ÇOMÜ	İKÇÜ	KLÜ	MEÜ	NEVÜ	PAÜ
KM Yönetimi	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓
KM Dayalı Etkinl. Geliştir.					✓				
Kültür Ekono. Yaratıcı Endüst.					✓				
Müzecilik	MR	✓			Türkiye’de Müzeler ve MR	Türkiye’de Müzeler ve MR		Anad.Arke. ve Müzecilik	TR ve Müzecilik
Türk Mutfak Kültürü		✓				Mutfak Kült. ve TR			Türk ve Dünya Mut.
Kültürlerarası İletişim	Kültürel Farklı. Yön. ve Liderlik	✓		✓	Kültür Mühendis.	Kültürlerar İletiş. Yön	Genel ve Mesleki İB		TR ve İB
Rehberlik Meslek Bilgisi		✓		TR İlke ve Uyg.	TR İleri Doğal Mir. Yorum.Tek		TR Yorum. Bec.	Mesleki İB	
Tur Planlama. Yönetimi		✓						✓	
Anadol. Kültür ve Sanatları	Anad. Türk İslam T. ve Sanatı	✓			Çağdaş Halkb.Çalış m.ve TR			Anadolu Med.Tarihi	El sanatları ve Folklor
Seyahat Sosyolojisi		✓		Turizm Sosyolojisi			Turizm Sosyolojisi	✓	TR Sosyoloji
Türkiye’de İnanç Turizmi ve Dinler	Anad. Kült ve Kült Alanl.	✓			Tarih Boyun. Anad. İnanç.	İnanç TR	İnanç Turizmi	Dinler Tarihi	İnanç Turiz Dinl. Tarihi
Klasik Arkeoloji	Kent Arkeolojisi	✓					Anadol. Tarihi ve Arkeol.	Anadolu Arkeol ve Müzecilik	
Turizmde Güncel Yaklaş.	Turizmde GS	✓	✓	Rehberlikte GS	TR Mesle.GS	TR’de Güncel Yak.	TR’de GS	TR’de Güncel Konu ve Eğilim	TR’de Güncel Geliş.
Türkiye’nin Turizm Coğraf.							Turistik Jeolojik Oluşumlar	✓	✓
Sürdürülebilir TR	Sürdür. Turizm Yön.				TR’de Kariyer Yön.		✓		
Turizm Tanıtım ve Satış Geliş.				✓			✓		
Hizmet Kalitesi Yönetimi					TR’de Hizm. Kali. ve Uluslar. Sertif		✓		
Marka Kentler						✓	✓		
TR İş Sağlığı ve Güvenliği							✓		
Pazar Bölümlendirme							✓	S.İ. Pazarlam. S.İ. Tutundur.	
Sanat ve Edebiyat Turizmi							✓		
Türk Sivil Mimarisi	Anad.Selçu Osman. Mim.				Tur Prog. Geç-Osm.-Cumhur. Dön. Yapı.		✓		

Tablo 5. Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans Seçmeli Dersler (devamı)

İstatistik Uygulama.		Araştır. Yön.					✓		
Dünya Turizm Coğrafyası							✓		✓
Turizmde Yeni Varış Nokt. Oluşturma					Alterna. Tur Güzer.	Alterna. Tur Güzer.	✓		
Türkiye'nin Yeni Turizm Çekicilikleri					✓	✓			
Nitel Araştır. Yönt.	✓					✓	✓		Sos.Bilim.B il.Etiği
Müşteri İhtiyaç ve Beklentileri				Turistik Tüketi. Dav.			✓		
İlyada Odyssea Destanları							✓		
Seyyahlar ve Seyahatnam.					TR'nin Anlatı Kay. Seyahatn.		✓		
Anadolu Liman Kentleri							✓		
Tunç ve Demir Çağ. Anad. Tarihi									✓
Tunç ve Demir Çağl. Anad. İkonografisi								Sanat Tarihi İkonografi	✓
Turizmde Rekreasyon Liderlik						Rekreasyon ve TR			✓
Destinasyon Yönetimi				✓	Ziyaretçi Yönetimi	Ziyaretçi Yönetimi		Destinasyon Yön.Pazarl.	✓
TR ve İnovasyon Yönet.				TR'de Etkinlik Yön.		Turizmde Dijitalleş.		Destinasyon Tekn.Kulla	
Yunan ve Roma Mitolojisi	Mitoloji ve İkonografi				Dünya Mitolojisi Üz.Araş.	Dünya Mitolojisi Üz. Araş.		Mitoloji	✓
Helenistik ve Roma Dön. Anad. Tari.	Anad. Hristiyanlık Tar. ve San.								✓
Özel İlgi Turizm.				✓					✓
Sürdürül. Kal. Politikaları					Kültür Turizmi Politikaları				✓
TR Etik				✓					
Turist Davranışı				✓		✓		Turizmde Tüketici Davranışı	
Dünya'da, Türkiye'de Antik Kentler	Antik Toplu. Tarihi				Şehir Monografisi.	✓			
Permakültür						✓			
Antik Dünya'da Günlük Yaşam						✓			
TR'de Tematik Uzmanlaşma	Rehberlikte Uzmanlaş. Kon.				✓			TR Uzmanlaş.	
AB ve TR Mesleği	AB Turizm Politikaları				✓			TR Mevzuatı	
TR'de İleri KM Yorum. Tekn.					✓				
Turizmde SOKÜM Uygul					✓				

Tablo 5. Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans Seçmeli Dersler (devamı)

Akademik TR Araştırm.	Rehberlik Araş. ve Uyg.				✓				
TR’de Bölğ. Uzman. (Bölgeler)					✓				
Sİ. Yönet.								✓	
Sİ. Finan. Yönetim								✓	
Sİ. Örgüt. Davr.								✓	
Değerler Eğitim.								✓	
Sİ. İKY								✓	
Sey. Sektöründe Teknol. Geliş.								✓	
Turistik Ürün Çeşitlend.								✓	
Biyoçeşitlilik ve Turizm			✓						
Bilim Felsefesi			✓						
Turizm ve Toplum	✓								

Kaynak: Üniversitelerin internet siteleri ve SBE birimleri incelenerek derlenmiştir. KM:Kültürel Miras, MR:Müze Rehberliği, İB: İletişim Becerileri, GS:Güncel Sorunlar, Sİ: Seyahat İşletmeleri

Tablo 5. Turist Rehberliği Tezli Yüksek Lisans seçmeli derslerini göstermektedir. **9 üniversitede** yer alan tezli yüksek lisans programlarında, **61 farklı seçmeli ders** yer aldığı saptanmıştır. En sık rastlanan ders “**Turizmde Güncel Yaklaşımlar**” dersi adı altına toplanan “Rehberlikte Güncel Sorunlar, TR Mesleğinde Güncel Gelişmeler, TR’de Güncel Yaklaşımlar” derslerini kapsayan derstir. “**Kültürlerarası Miras Yönetimi**” dersi mevcut 9 üniversitenin 7’sinde seçmeli ders olarak belirlenmiştir. “**Kültürlerarası İletişim**” dersi farklı isimler ile (Kültürlerarası İletişim Yöntemleri, Kültürel Farklılıklar Yönetimi ve Liderlik, Kültür Mühendisliği, Genel ve Mesleki İletişim Becerileri, TR ve İletişim Becerileri) **7 üniversitenin** seçmeli dersidir. **Müzecilik** dersi “Müze Rehberliği, Türkiye’de Müzeler ve Müze Rehberliği, Anadolu Arkeolojisi ve Müzecilik, TR ve Müzecilik” kapsamında yer aldığı düşünülerek gruplandırılmış ve 6 farklı üniversitede seçmeli ders olarak sunulmuştur. “**Turizm Sosyolojisi**” “**Rehberlik Meslek Bilgisi**” (TR İlke ve Uygulamaları, TR İleri Doğal Miras Yorumlama Teknikleri, TR Yorumlama Becerileri, Mesleki İletişim Becerileri) ve “**Anadolu Kültür ve Sanatları**” (Anadolu Türk İslam Tarihi ve Sanatı, Çağdaş Halk Bilimi Çalışmaları ve Turist Rehberliği, Anadolu Medeniyetleri Tarihi, El Sanatları ve Folklor) dersleri de **5 farklı** üniversitede yer almaktadır. **24 farklı dersin** hiçbir üniversitede eşleşmesi yapılamamıştır. Seçmeli derslerin genel olarak değerlendirildiğinde içerik ve ad açısından uyumu dikkate alındığında ve gruplandırılmaya çalışıldığında “Destinasyon Yönetimi” dersinin **4 farklı üniversitede**; Türk Mutfak Kültürü, Türkiye’nin Turizm Coğrafyası, Sürdürülebilir Turist Rehberliği, TR Tematik Uzmanlaşma, Türk Sivil Mimarisi, Alternatif Tur Güzergahları, Nitel Araştırma Yöntemleri, TR ve İnovasyon Yönetimi, Turist Davranışı, AB ve TR Mesleğinin **3 farklı üniversitede** verildiği görülmektedir. Seçmeli derslerin geneline bakıldığında Tezli Turizm Rehberliği programını kapsayan ve rehberlik mesleği ile tam anlamıyla örtüşen, **8 dersin** olduğu görülmektedir. Bu çıkarımın yapılmasındaki temel nokta, turist rehberliği mesleğinin kapsamını tamamıyla yansıtmaya dayanmaktadır. Bu dersler “**Rehberlik Meslek Bilgisi, Tur Planlaması ve Yönetimi, Sürdürülebilir Turist Rehberliği, Turist Rehberliğinde Etik, Turist Rehberliğinde Tematik Uzmanlaşma, Turist Rehberliğinde Bölgesel Uzmanlaşma, Turist Rehberliğinde İleri Kültürel Miras Yorumlama Teknikleri, Turist Rehberliği ve İnovasyon Yönetimi**” şeklindedir. Bunun yanında alanı kapsayan, tarih, kültür, inanç konularını temel alan **15 farklı** ders de programlarda yer almaktadır. Bu dersler

“*Kültürel Miras Yönetim, Kültürlerarası İletişim, Anadolu Kültür ve Sanatları, Türkiye’de İnanç Turizmi ve Dinler, Klasik Arkeoloji, Türk Sivil Mimarisi, İlyada ve Odysseai Destanları, Seyyahlar ve Seyahatnameler, Anadolu Liman Kentleri, Tunç ve Demir Çağında Anadolu Tarihi ve İkonografisi, Yunan ve Roma Mitolojisi, Hellenistik ve Roma Dönemi Anadolu Tarihi, Dünya’da ve Türkiye’de Antik Kentler, Antik Dünya’da Günlük Yaşam*”dır. Ayrıca, lisans düzeyinde eğitimin temel dersleri olarak kabul gören bazı derslerin de Turizm Rehberliği Yüksek Lisans programında seçmeli dersler olarak yer alması ilgi çekicidir. “*Seyahat Sosyolojisi, Türkiye’nin Turizm Coğrafyası, Marka Kentler, Pazar Bölümlendirme, Dünya Turizm Coğrafyası, Türkiye’nin Yeni Turizm Çekicilikleri, Destinasyon Yönetimi, Özel İlgi Turizmi, Sürdürülebilir Kalkınma Politikaları, Turizm ve Toplum, Turistik Ürün Çeşitlendirmesi, Biyoçeşitlilik ve Turizm*” dersleri bu kapsamda görülebilir. Dikkat çeken diğer bir nokta ise, Turizm Rehberliği Yüksek Lisans programlarından birinde 7 dersin “Seyahat İşletmeleri” ağırlıklı olmasıdır. Seyahat İşletmeleri Yönetimi, Seyahat İşletmelerinde Finansal Yönetim, Seyahat İşletmelerinde Örgütsel Davranış, Seyahat İşletmelerinde Teknolojik Gelişmeler, Seyahat İşletmelerinde İKY” olarak belirlenen seçmeli dersler tek bir ders altında toplanabilme şansı varken, ayrı ayrı seçmeli dersler olarak belirlenmiştir.

Tablo 6. Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Tezli ve Tezsiz Yüksek Lisans Programları

AHBV. Ü. (Tezli ZD)	AHBV. Ü. (Tezsiz ZD)	S.Ü. (Tezli ZD)	S.Ü. (Tezli ZD)	S.Ü.(Tezli ZD)	S.Ü. (Tezli ZD)
Araş. Teknikleri ve Yayın Etiği	Araş. Tek. ve Yayınları	Araş.Yöntemleri	Örgütsel Stratejik Yaklaşımlar	Seyah. End. Yapısal Analiz	S.İ’de. İletişim
Karşılaştırmalı Şehir ve Medeniyet	Anadolu Med. ve Arkeolojisi	S. İ’de Entelektüel Sermaye Yönetimi	Örgütsel İletişim	S.İ. Stratejik Pazarlama	Seyahat Piyasalarının Analizi
Seminer	Şehir ve Medeniyet	S.. İ. Tüketici Hakları	Turizmde Tüketici Davranışları	S.İ. Otomasyon Sistemleri	Takım Çalışması ve Yönetimi
		Araş.Yöntemleri	S.İ’de Satış Yönetimi	Sosyal Sorumluluk İlkeleri ve Yönetimi	İşletm. Arası Birlikler ve Ortaklık Uygulamaları
		S.İ’de Küreselleşme ve Etkileri	S.İ. ve Pazarlama	Seyahat. End. Turizm Rehber. Ve Liderlik	Turizmde Sosyo- Kültürel Konular
		Uluslararası Ulaştırma Stratejileri	Turizmde Ulaştırma Hizmetleri Ve Yön.	S.İ. İmaj Yönetimi Ve Stratejileri	S.İ’de Risk Yönetimi
		Seyah. Sekt. Pazarlama Araştırmaları	S.İ ve. Kambiyo İşlemleri	S.İ. Müşteri Davranışı	Havayolu Yönetimi
		S.İ’de E- Halkla İlişkiler	Geleneksel Türk Mutfağı	Servis Endüstrisinde Gıda Güvenliği	Uluslararası Turizm İlişkileri
AHBV. Ü. (Tezli SD)	AHBV. Ü. (Tezli SD)	AHBV. Ü. (Tezsiz SD)	AHBV. Ü. (Tezsiz SD)	S. Ü. (Tezli SD)	S.Ü. (Tezli SD)
Seyahat Sosyolojisi	Seyahatnamelerde Türkiye	Genel Turizm Bilgisi ve Mevzuatı	Uluslararası Turizm	S.İ. Performans ve Kalite Yön.	Karar Verme Teknikleri
Destinasyon Yönetimi ve Pazarlaması	Kongre Ve Fuar Organizasyonu	Bizans Sanatı ve Mimarisi	Kültürel Miras	S.İ’de Reklam ve Tanıtım	Sürdürülebilir Kalkınma
<i>Turizmde Tüketici Davranışları</i>	Kültürel Miras	Mitoloji ve İkonografi	Turizmde Sosyal Sorumluluk ve Meslek Etiği	S.İ. Finansal Tablo Analizi	S.İ’de. Tutundurma Yönetimi
İnanç Turizmi	Geleneksel Türk El Sanatları	Protokol ve Sosyal Davranış Kuralları	Geleneksel Türk Sanatları	S.İ’de Reklam Faaliyetleri	Gastronomi Turizmi
İslam Sanatı	Pazarlama Yönetimi	Türkiye Turizm Varlıkları	Müzecilik	Turizm Endüstrisinde Pazar. Yönet.	İkram Hizmetleri
<i>S.İ’de Maliyet</i>		Sağlık Tedbirleri ve İlk Yardım	Osmanlı Sanatı ve Mimarisi	<i>S.İ’de. Maliyet Ve Yönetim Analizi</i>	S.İ ve Finansal Yönt
<i>T.R’de Güncel Sorunlar</i>		İslam Sanatı	Dinler ve Dini Semboller	<i>TR. Meslek Analizi</i>	
Turizmde Pazar Analizleri		Tur Planlamasında Maliyet	Türkiye Fauna ve Florası		
		Turizm Sosyolojisi			

Kaynak: Üniversitelerin internet siteleri ve SBE birimleri incelenerek derlenmiştir. S.Ü: Selçuk Üniversitesi, A.H.B.V.Ü: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Tablo.6. Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans programları içerisinde, Ana bilim dalı ve program adı “Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği” olarak adlandırılan lisansüstü programlar bu tabloda yer almaktadır. Belirtilen yüksek lisans programlarının ayrı olarak irdelenmesindeki temel sebep sadece Turizm Rehberliği değil, Seyahat İşletmeciliği bölümünü de kapsamasıdır. Ankara Hacı Bayram Veli ve Selçuk Üniversitesinde tezli ve tezsiz programlar şeklinde yürütülmektedir. Tezli yüksek lisans programlarının zorunlu dersleri incelendiğinde, belirtilen 2 üniversitede sadece “Araştırma Yöntemleri” dersinin ortak olduğu görülmektedir. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesinin tezli programında zorunlu dersle içerisinde turizm rehberliği mesleğine yönelik bir ders bulunmamaktadır. Turizm Rehberliği alanını tamamlayan tek zorunlu ders “*Karşılaştırmalı Şehir ve Medeniyet*”tir. Seyahat İşletmelerine yönelik ise sadece “*Seyahat İşletmelerinde Maliyet*” dersi vardır. Programda yer alan diğer 5 seçmeli dersin lisans düzeyinde eğitimde verilen ana dersler olduğu görülmektedir. Aynı üniversitede rehberlik mesleğini temel alan sadece seçmeli dersler arasında “*Turist Rehberliğinde Güncel Sorunlar*” dersi yer almaktadır. “*Kültürel Miras, İslam Sanatı, İnanç Turizmi, Geleneksel Türk El Sanatları, Seyahatnamelerde Türkiye*” ise diğer rehberlik mesleğine yönelik tamamlayıcı derslerdir. Belirtilen üniversitenin tezsiz yüksek lisans programı incelendiğinde, Turist Rehberliği meslek bilgisine yönelik herhangi bir dersin zorunlu ve seçmeli dersler arasında bulunmadığı görülmektedir. Hatta turizm alanının genel durumunu kapsayan “*Genel Turizm Bilgisi*” seçmeli dersler arasında yer almaktadır. Ayrıca, program içerisinde “*Anadolu Medeniyetleri ve Arkeoloji, Mitoloji ve İkonografi, Bizans Sanatı ve Mimarisi, İslam Sanatı, Kültürel Miras, Geleneksel Türk Sanatları, Müzecilik, Osmanlı Sanatı ve Mimarisi, Dinler ve Dini Semboller*” şeklinde turist rehberliği mesleğini destekleyen dersler yer almaktadır. Selçuk Üniversitesinin tezli programı incelendiğinde, zorunlu derslerden 17 tanesinin “Seyahat İşletmeleri” ana teması altında olduğu görülmektedir. Turizm Rehberliği ile ilgili sadece “Seyahat Endüstrisinde Turizm Rehberliği ve Liderlik” dersi bulunmaktadır. Selçuk Üniversitesinde seçmeli dersler kapsamında “Turist Rehberliğinde Meslek Analizi” adı altında bir ders bulunmaktadır.

Tablo 7. Ekoturizm Rehberliği Tezli ve Tezsiz Yüksek Lisans Zorunlu Dersler

Dersler	G. Ü. (Tezli)	Ş. Ü.TOYO (Tezli)	Ş.Ü.TOYO(Tezsiz)	NEÜ. (Tezli)	NEÜ. (Tezsiz - İ.Ö)
Uzmanlık Alan Dersi		✓		✓	
Araş. Yöntem ve Teknikleri	✓	Bil. Ar. Yön. ve Etik	Bil. Ar. Yön. ve Etik		Bil. Ar. Yön. ve Yayın Etiği
Tez Çalışması			Dönem Projesi	✓	Dönem Projesi
Seminer		✓		✓	
Turizm Rehberliği		✓	✓		
Dünya ve Türkiye’de Ekoturizm				✓	✓
Turizmde Yeni Trendler Ekoturizm				✓	
Ekoturizm Rehberliği Giriş				✓	✓
Ekoturizmde Sanat Tarihi ve Kültürel Değerler				✓	
Kırsal Yerleşmeler ve Turizm				✓	✓
Kültür ve Sanatta Ekogastonomi				✓	✓
Ekoturizm Rehberliği ve Mitoloji				✓	✓

Tablo 7. Ekoturizm Rehberliği Tezli ve Tezsiz Yüksek Lisans Zorunlu Dersler (devamı)

Medya ve Ekoturizm				✓	✓
Sürdürülebilir Ekoturizm ve Kırsal Kalkınma				✓	✓
Turizmde Yeni Trendler Ekoturizm				✓	✓
Anadolu'da İnanç Atlası					✓
Turizm Araş. İstatistik. Veri Analizi					✓
Türkiye'de Ekogastronomi					✓

Kaynak: Üniversitelerin internet siteleri ve SBE birimleri incelenerek derlenmiştir. G.Ü: Giresun Üniversitesi, Ş.Ü: Şırnak Üniversitesi, NEÜ: Necmettin Erbakan Üniversitesi

Tablo.7. Turizm Rehberliği alanında yer alan diğer bir yüksek lisans programı olarak kabul gören, “Ekoturizm Rehberliği” programlarının tezli ve tezsiz zorunlu ve seçmeli derslerini özetlemektedir. Ekoturizm Rehberliği Programı 3 üniversitede yer almaktadır. 2 üniversitede hem tezli hem tezsiz programları yürütülmektedir. Tezsiz programlardan biri aynı zamanda ikinci öğretim şeklindedir. Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi, 1 üniversitenin tezli programı dışında ortak ders olarak yer almaktadır. Programlar arası tezli ve tezsiz zorunlu ders ve sayıları farklılık göstermekle birlikte, Necmettin Erbakan Üniversitesi'nin tezli ve tezsiz “Ekoturizm Rehberliği” programlarının zorunlu derslerinin birçoğunun aynı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. Ekoturizm Rehberliği programlarının seçmeli derslerini göstermektedir. Belirtilen üniversitelerden Necmettin Erbakan Üniversitesi tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarında derslerin çoğunluğunu zorunlu ders olarak belirlemiş, seçmeli ders olarak tezli ve tezsiz programda sadece “*Kültür ve Miras Coğrafyası*”, tezsiz programında ise “*Ekoturizmde Sanat Tarihi ve Kültürel Değerler*” dersi yer almaktadır. Giresun Üniversitesi ve Şırnak Üniversitesi'nin tezli programları incelendiğinde, 20 dersin benzerlik gösterdiği görülmektedir. Şırnak Üniversitesi'nin tezli programında Giresun Üniversitesinden farklı olarak 15 farklı seçmeli ders yer almaktadır. Ayrıca 15 seçmeli dersin, Şırnak Üniversitesi'nin tezsiz programında da yer aldığı görülmektedir. Tezli ve tezsiz seçmeli ders havuzu aynı şekilde oluşturulmuştur. Tezli Ekoturizm Rehberliği seçmeli derslerinde turizm rehberliği meslek alanını ifade eden **4 ders** “*Ekoturizm Rehberliğinde Teori ve Pratik, Ekoturizm Rehberliğinde İletişim Becerileri, Ekoturizm Rehberliğinde Liderlik, Mesleki Etik ve Rehberlik*” olduğu görülmektedir. Bunun yanında Turizm Rehberliği alanını tamamlayıcı dersler” *Kültürel Miras Yönetimi, Türk Mutfak Kültürü, Mitoloji, Sanat Tarihi ve İkonografi, Arkeoloji, Müzecilik, Dinler Tarihi, İlk Yardım ve Doğada Hayatta Kalma, Türk Halk Bilimi ve Geleneksel Türk El Sanatları, Türkiye’de Anıt Ağaç ve Ormanlar, Türkiye’nin Doğa Tarihi, Fauna ve Florası, Milli Parklar ve Korunan Alanlar, Botanik turizmi*” olarak 14 seçmeli ders bulunmaktadır. Lisans düzeyinde verilen ve turizm alanına özgü derslerin de tezli yüksek lisans programlarında, “*Özel İlgi Turizmi, Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü, Küçük İşletme Muhasebesi ve Finans, Turizmde Güncel Konular ve Yaklaşımlar, Türkiye Tarihi ve Turizm Coğrafyası, Rekreasyon Yönetimi*” olarak 6 farklı ders şeklinde yer aldığı görülmektedir. Ekoturizm ile ilgili olarak verilen ders sayısı 15’dir. Ayrıca, Ekoturizm Rehberliği Yüksek Lisans programlarında seçmeli yabancı dil olarak, Mesleki İngilizce ve Arapça belirlenmiştir. Giresun Üniversitesi Ekoturizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans programında öğrencilerin bilimsel hazırlık alması zorunludur. Öğrenciler

bilimsel hazırlık kapsamında, Genel Turizm Bilgisi, Turizm Sosyolojisi, Turizm Mevzuatı, Turizm ve Çevre, Turizmde Tanıtma ve Satış Geliştirme, Destinasyon Yönetimi derslerini almak zorundadır.

Tablo 8. Ekoturizm Rehberliği Tezli ve Tezsiz Yüksek Lisans Seçmeli Dersler

Seçmeli Dersler	G Ü. (Tezli)	Ş. Ü.TOYO (Tezli)	Ş.Ü.TOYO (Tezsiz)	NEÜ. (Tezli)	NEÜ. (Tezsiz-İ.Ö)
Kültürel Miras Yönetimi	✓	Kültür ve Miras Coğraf.	Kültür ve Miras Coğraf.	Kültür ve Miras Coğraf.	Kültür ve Miras Coğraf.
Ekoturizm Rehberliğinde Teori ve Pratik	✓	✓			
Özel ilgi Turizmi	✓				
Eko Turizmde Tarımsal Ormancılık	✓	✓	✓		
Ekoloji ve Türkiye'deki Ekosistemler	✓	✓	✓		
Türkiye'de Anıt Ağaç ve Ormanları	✓	✓	✓		
Türkiye'de Doğa Tarihi Fauna ve Florası	✓	✓	✓		
Bilgisayar Destekli İstatist.	✓	Turizm Araş. İstatistiksel V.A.	Turizm Araş. İstatistiksel V.A.		
Türk Mutfak Kültürü	✓	Mutfak Kültürü	Mutfak Kültürü		
Tarımsal Ekoturizm	✓	✓	✓		
Ekoturizmde Halkla İlişkiler	✓				
Ormanda Doğa Koruma	✓	✓	✓		
Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma	✓	✓	✓		
Ekoturizm Planlama ve Geliş.	✓	✓	✓		
Seyahat Ac. ve Tur Operatör.	✓				
Ekoturizm Coğrafi Bilgi Sist.	✓				
Kırsal Kalkınma	✓				
Ekoturizmde Tanıtım ve Sos. Medya	✓				
Mitoloji	✓	✓	✓		
Permakültür	✓				
Eko Turizm Rehberliğinde İ.B.		ET Liderliğinde İ.B.	ET Liderliğinde İ.B.		
Küçük İşletme Muhasebesi ve Finans	✓	✓	✓		
Sanat Tarihi ve İkonografi		✓	✓		ET Sanat Tarihi-Kültür Değer.
Turizmde Güncel Konular Yak.	✓	ET Gün.Mesel.	ET Gün.Mesel.		
Arkeoloji ve Müzecilik	✓	*Arkeoloji *Müzecilik	*Arkeoloji *Müzecilik		
Türkiye Tarihi ve Turizm Coğrafyası	Turizm Coğ.	✓	✓		
Ekoturizmde Pazarlama	✓				
Uygarlık Tarihi	✓	Anad. Med. Tarihi	Anad. Med. Tarihi		
Ekoturizm Rehberliğinde Liderlik	✓				
Ekoturizmde Uzaktan Algılama	✓				
Türk Halk Bilimi ve Geleneksel Türk Sanatları		✓	✓		
Rekreasyon Yönetimi		✓	✓		
Mesleki Etik ve Rehberlik		✓	✓		
Mesleki İngilizce I-II		✓	✓		
Dinler Tarihi		✓	✓		
İlk Yardım ve Doğada Hayatta Kalma Teknikleri		✓	✓		
Arapça I-II		✓	✓		
Milli Parklar ve Korunan Alanlar		✓	✓		
Dijital Fotoğrafçılık		✓	✓		
Kıyı Ekoturizmi		✓	✓		
Ekoturizmin Sosyal ve Kültürel Etkileri		✓	✓		
Botanik Turizmi		✓	✓		
Küçük İşl. Pazarlama		✓	✓		
Türkiye'de Ekogastronomi		✓	✓		

Üniversitelerin internet siteleri ve SBE birimleri incelenerek derlenmiştir. ET: Ekoturizm

Tablo 9. Türkiye’de Turizm Rehberliği alanında yer alan Ege Üniversitesi Çeşme Turizm Fakültesinde açılan “Rekreasyon ve Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans” programı zorunlu ve seçmeli derslerini göstermektedir. Dersler incelendiğinde Turizm Rehberliği mesleğine özgü “Uzman Rehber Eğitimi” dersinin yer aldığı görülmektedir. Seçmeli dersler arasında rekreasyon alanına özgü olarak “Eşya Mekan ve İnsan” dersi öngörülebilir. Bunun dışında yer alan derslerin rehberlik mesleğinin temelinde yer alan sanat tarihi, inanç ve kültür alanlarına yönelik olduğu görülmektedir. Belirtilen yüksek lisans programı 2020-2021 döneminde ve önceki iki eğitim-öğretim sürecinde “öğretim üye sayısının yetersiz olmasından” dolayı öğrenci alımı yapmamıştır.

Tablo 9. Rekreasyon ve Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans Programı Dersleri

SEÇMELİ DERSLER	ZORUNLU DERSLER
Eşya Mekan ve İnsan	Araştırma Yöntemleri
İzmir ve Rehberlik	Uzmanlık Alan Dersi
Bilim Tarihi ve Felsefe	Uzman Rehber Eğitimi
Turizmin Temel İlkeleri	Seminer
Doğu Roma İmp. Döneminde İstanbul	Araştırma Uygulamaları
Antik Çağ Felsefesi ve Anadolu	Tez Çalışması
Anadolu İnançları	
İmparatorluk Kültürleri ve Anadolu	
Turizmde Güncel Gelişmeler	

Kaynak: Üniversitenin SBE incelenerek oluşturulmuştur.

Tablo 10. Turizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans programı 6 üniversitede yer almaktadır. Hepsi ikinci öğretim şeklinde eğitim vermektedir. 6 üniversitede toplamda 23 zorunlu ders belirlenmiştir. Turizm Rehberliği ana dersi olarak yer alan “Turist Rehberliği” dersi farklı ad ve içerik ile 5 üniversitede yer almaktadır. 6 üniversitenin 4’ünde yer alan ortak zorunlu dersler “Genel Turizm Bilgisi ve Mevzuatı, Anadolu Medeniyetleri, Mitoloji ve İkonografi, Türkiye Turizm Coğrafyası”dır. “Arkeoloji, İletişim Becerileri, Genel Türk Tarihi ve Kültürü, Türkiye’nin Fauna ve Florası” 4 üniversitede ortak zorunlu derslerdir. “Tur Yönetimi, Sanat Tarihi ve Dinler Tarihi” gibi Turizm Rehberliği meslek bilgisi için gerekli olan bu dersler toplamda farklı 4 üniversite verilmektedir. Dönem Projesi tüm programların ortak dersi olarak tanımlanmıştır. Akdeniz Üniversitesi 2020-2021 güz dönemi için öğrenci kabulü yapmamıştır.

Tablo 10. Turizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı Zorunlu Dersler

Dersler	AKÜ (İ.Ö)	ÇOMÜ (İ.Ö)	OGÜ (İ.Ö)	İKÇÜ (İ.Ö)	MAÜ (İ.Ö)	RTEÜ (İ.Ö)
Genel Turizm Bil.ve Turizm Mev	✓			✓	✓	✓
Yönl. Çalış. (Danışmanlık)	✓					
Dönem Projesi	✓	✓	✓	✓	✓	Bitirme Proje.
Bilim A.Yön.		✓			✓	
Tur Yönetimi		✓	Sey. Ac. Tur Pl. ve Yön.			
Turist Rehberliği		✓	Turizm.Rehber.Mesl. ve Mesl. Eti. Rehber. Uy.	Turizm. Rehberlik Mesl. ve Mesl. Eti	TR ve Mesl. Eti.	
Mitoloji ve İkonografi		Mitoloji	Mitoloji	✓	✓	
Türkiye Coğ. ve Tur Güzergâhları		✓	T. Turiz. Coğ. Flora ve Faunası	Türkiye’nin Tar. ve Turiz. Coğ.	T. Turiz.Coğ.	

Tablo 10. Turizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı Zorunlu Dersler (devamı)

Arkeoloji		✓	Anad. Arkeol. ve Müzec.	Arkeoloji ve Müzecilik		
Anadolu Meden.		✓	✓	Anad. Med. Tarihi	✓	
İletişim Becerileri			İ.B. Görgü ve Protokol Kuralları	✓	✓	
Türkiye'nin Fauna ve Florası			T. Turiz.Coğ Flora ve Faunası	✓	✓	
Genel Türk Tarihi Edebiy ve Kültür.			G.Türk Tarih.ve Kül.	✓	G Türk Tarihi ve Kül.	
Sanat Tarihi			Sanat Tarihi ve İkonografi	✓	✓	
Genel Sağl Bilgi. ve İlkYardım			Genel Sağl Bilgi. ve İlkYard.	Sağ.Turiz. Turist Sağ.İlkYard.	✓	
Turizmde Güncel Sorunlar					✓	
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku					✓	
Dinler Tarihi			✓	✓	✓	
Türk Halk Bil. ve Gelen.Türk El Sanat.			Türk Halk Bil. ve El Sanat.	✓	✓	
Kültürel Farklılıklar.Yönet.					✓	
G. D. Anad. Bölğ. Yerel Değerleri					✓	
Turizm Sosyolojisi				✓	✓	
Turizm Çeşitleri					✓	

Kaynak: Üniversitelerin internet siteleri ve SBE birimleri incelenerek derlenmiştir OGÜ: Osman Gazi Üniversitesi, MAÜ: Mardin Üniversitesi, RTEÜ: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Tablo 11. Turizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans programlarının seçmeli derslerini sunmaktadır. 5 üniversitedeki program kapsamında toplamda, 38 farklı seçmeli ders sunmuştur. Üniversitelerin seçmeli ders havuzunda yer alan ders sayıları şu şekildedir: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi 35, Afyon Üniversitesi 24, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi 11, Eskişehir Üniversitesi 6, Mardin Üniversitesi 2. Kapadokya Üniversitesinin ders müfredatına ulaşamamıştır. Batman Üniversitesi öğrenci alımı yapmadığı için ders müfredatına ulaşamamış, eklenmemiştir.

“Sanat Tarihi ve İkonografi, Dinler Tarihi, Genel Sağlık Bilgisi ve İlk Yardım, Turizm Sosyolojisi, Anadolu Medeniyetleri Tarihi, Girişimcilik ve Liderlik, Turizm Rehberliği, Genel ve Mesleki İletişim Becerileri, Turizm Ekonomisi, Türk Mutfak Kültürü, Özel İlgi Turizmi” dersleri ise 6 üniversiteden 3’ünde seçmeli dersler olarak belirlenmiştir. Turizm Rehberliği meslek alanının kavranmasında önemli olduğu düşünülen **“Tur Planlaması ve Yönetimi, Mitoloji, Arkeoloji ve Müzecilik Genel Türk Tarihi ve Kültürü, İnanç Turizmi Rehberliği, Genel Turizm Bilgisi ve Mevzuatı”** derslerinin zorunlu dersler yerine seçmeli dersler havuzuna yerleştirildiği görülmektedir. Üniversitelerden tezsiz yüksek programı veren sadece “İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi” seçmeli ders havuzu oluşturmamıştır.

Tablo 11. Turizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans Seçmeli Dersler

Dersler	AKÜ (İÖ)	ÇOMÜ	OGÜ (İÖ)	MAÜ(İÖ)	RTEÜ(İÖ)
Turizm Rehberliği	✓	TR Meslek Etiği			✓
Türkiye'nin Turizm Coğrafyası	✓				✓
Sanat Tarihi ve İkonografi	✓	✓			✓
Genel Türk Tarihi ve Kültürü	✓				✓
Seyahat Ac. ve Tur Operatör.	✓				✓
Sosyal Sorum. ve Mesl. Etiği	✓				✓
Turizmde Gün. Sor. ve Yaklaşım.	✓				✓
Türk Dili ve Edebiyatı	✓				✓
Turizm Tanıtım ve Satış Geliş.	✓				✓
Rekreasyon Yöne.	✓				✓
Dinler Tarihi	✓	✓			✓
Genel ve Mesleki İ.B.	✓	İ.B.			✓
Mitoloji	✓				✓
Genel Sağlık Bilg ve İlk Yardım	✓	İ.Y ve Turist Sağ.			✓
Tur Organiz. ve Yönet.	✓				✓
Türkiye Fauna Florası. Doğa Tarihi	✓				✓
Arkeoloji ve Müzecilik				✓	✓
Anad. Med.Tarihi	✓	✓			✓
Turizm Ekonomisi	✓		✓		✓
Türk Halk Bilimi ve Gelen. Türk El San.	✓				✓
Türkiye Yiyecek ve İçecek Mut. Kül.	✓		Türk Mutfağı		✓
Turizmde İKY	✓				✓
Sağlık Turiz. Ve Turist Sağ.	✓				✓
Girişim.ve Liderlik	✓		✓	✓	✓
Etkinlik Plan. ve Yönet.		✓			
Özel İlgil Turizmi		✓	✓		✓
Turizmde Sosyal Psikoloji		✓			
İnanç Turizm Rehberliği		✓			
Turizm ve Çevre					✓
Sürdürülebilir Turizm					✓
Turizm Pazarlaması			✓		✓
Turizmde Halk. İliş.					✓
Eko Turizm					✓
Turizm İşl. Markal. ve İmaj Geliştirme					✓
Nitel A.Y. Tek.					✓
Nicel A.Y. Tek.					✓
Turizm. Tüket. Dav.					✓

Sonuç ve Öneriler

Araştırma ile elde edilen bulgular ışığında Türkiye’de Turizm Rehberliği Lisansüstü eğitiminin 2020-2021 eğitim yılı güz döneminde 20 üniversite 5 farklı anabilim dalı altında 5 farklı program adıyla verildiği görülmektedir. Anabilim dalları ve program adlarının farklılık göstermesi alana özgü terminoloji kısmının kesinlik kazanmadığının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Program adları; Turizm Rehberliği, Turist Rehberliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, Ekoturizm Rehberliği, Rekreasyon ve Turizm Rehberliği olarak çeşitlilik göstermektedir. Bu noktada “Turist Rehberi” ya da “Turizm Rehberliği” program adlarının hangisinin kullanılması gerektiğinin belirlenmediği görülmektedir. 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu’nda, “turist rehberi ve turist rehberliği hizmeti” olarak ifade edilmektedir. Öncelikle üniversitelerin bölüm ve anabilim dalı adlarının farklılık göstermesi, lisansüstü düzeyinde de farklılık yaratmaktadır. Mevcut programları farklı olan birimlerin bu değişiklikleri yapmaları önemli görülmektedir. 11.03.2020 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında yükseköğretim kurumlarındaki içerikleri aynı, ancak isimleri farklı olan lisans programlarındaki isim kargaşası nedeniyle mezunların

karşılaştıkları sorunları ortadan kaldırmak amacıyla oluşturulan komisyonlar aracılığı ile belirli kararlar alınmıştır. Birçok lisans bölüm ve program isimleri gözden geçirilerek değiştirilmiş ve benzer olan bölüm ve program isimleri birleştirilmiştir. Yeni uygulamanın da 2020 Yükseköğretim Kurumları Sınavı'ndan itibaren kullanılmasına karar verilmiştir. Yükseköğretim Kurulu'nun 26.03.2020 tarih ve 20993 sayılı yazısı gereğince, Turizm Rehberliği, Turist Rehberliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, Rehberlik, Turizm ve Rehberlik program isimleri "Turizm Rehberliği" olarak belirlenmiştir (Yükseköğretim Kurulu (YÖK), 2020). Dolayısıyla lisans programlarındaki bu kararın, lisansüstü eğitime de yansması önem taşımaktadır. Ayrıca "Ekoturizm Rehberliği ya da Rekreasyon ve Turizm Rehberliği" olarak program adlarının bulunması farklı bir durumu sergilemektedir. Turizm Rehberliği uzmanlık alanları olarak bilinen ve kabul gören bu alanlar, her Turist Rehberi adayının bilmesi gereken, ilgi duyabileceği hatta bu konuda uzmanlık sertifika programlarına katılabileceği programlardır. Bu programlar TUREB ve meslek odalarının işbirliği ile açılmaktadırlar. Bahsedilen bu programların başarı ile tamamlanması neticesinde, programların ders havuzları ve içerikleri yeterli olsa bile, yabancı dil ve uygulama gezisi şartlarını tamamladıkları takdirde, ülkesel eylemli turist rehberi olmaları dikkat çekicidir ve bir karmaşayı ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla Turizm Rehberliği ve Ekoturizm Rehberliği, Rekreasyon ve Turizm Rehberliği arasında bir ayrım ortaya çıkmaktadır.

Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans programları incelendiğinde, Turizm Rehberliği mesleği kapsamında başvuru koşulları ve ders müfredatları açısından sadece "Turizm Rehberliği" alanına yönelik "Akdeniz Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesinin" "Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans" programlarının daha benzeşik, tam anlamıyla meslek alanına yönelik olduğu söylenebilir. Ayrıca İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, tezsiz yüksek lisans programı arasında, başvuru şartlarını Turizm Rehberliği lisans kapsamı dışına çıkarmamış, herhangi bir yabancı dil lisans mezunu şartını başvuru şartlarına eklemiş ve hatta tezsiz yüksek lisans programı ders müfredatında seçmeli dersler "zorunlu seçmeli" olarak sunulmuştur. Bu durum, turizm rehberliği meslek bilgisi kazanımı için son derece yerinde bir uygulama olarak düşünülebilir.

Turizm Rehberliği Yüksek Lisans programları Türkiye turizm stratejisi kapsamında önemli bir uzmanlaşma yolu olarak kabul edilmiştir. Fakat aynı durum tezsiz yüksek lisans programları için geçerli değildir. Tezsiz yüksek lisans programlarının açılmasındaki öncelikli sebep nadir dillere yönelik turist rehberleri yetiştirmek iken, bu amacın yerine getirilmediği görülmektedir (Çakmak, 2018, s. 300).

2017 yılında düzenlenen 3. Turizm Şurası Turizm Eğitimi, İstihdamı ve Turist Rehberliği Komisyonu sonuç raporunda hem lisans hem de lisansüstü eğitim düzeyinde önemli kararlar alınmıştır. Turist Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans programlarının kapatılmasına yönelik çeşitli kararlar alınmıştır (3.Turizm Şurası, 2017). Lisans düzeyinde yabancı dil eğitimine önem verilmesi gerektiği ve nadir dillerin önemi vurgulanmıştır. Alınan kararlar öneriler kısmında belirtilmiştir.

Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans Başvuru Koşullarına Yönelik Çıkarımlar: Lisansüstü Turizm Rehberliği programları tezli ve tezsiz olarak verilmektedir. 15 üniversitenin Turizm Rehberliği Tezli Lisansüstü programlarının başvuru kabul şartları incelendiğinde, *mezuniyet alanı* olarak "Turizm Rehberliği, Turist Rehberliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği Lisans mezunu olmak" şartını koyan üniversitelerin sayısı 4'tür. Lisans düzeyinde diğer programlardan (Turizm İşletmeciliği, Gastromi ve Mutfak Sanatları vb.) turizm eğitimini tamamlayan kişilerin de programa başvurmaya hak kazandığı görülmektedir. Bu noktada Gastronomi, Turizm

İşletmeciliği, Rekreasyon Yönetimi vb. alanlardan lisans mezunu olan bireylerin Turizm Rehberliği Yüksek Lisansına başvurabilmeleri, Turizm Rehberliği bölümü mezunları için bir dezavantaj olarak görülmektedir. Turizm Rehberliği dışındaki turizm bölümlerinden mezun bireylerin, Turizm Rehberliği Yüksek Lisansı'na başvurmaları başvuran aday sayısını arttırmaktadır. Özellikle başvuru koşullarında Akademik Lisansüstü Eğitim Sınavı'ndan(ALES) puan şartı isteyen yüksek lisans programlarına, diğer turizm bölüm mezunlarının daha yüksek puanla başvurabilme olasılığı yüksektir. Çünkü bu programlara girişte de üniversite giriş sınavında (YKS) Türkçe – Matematik (EA) puan türü temel alınmıştır. Dolayısıyla Turizm Rehberliği bölümü dışındaki turizm bölüm mezunlarının lisansüstü eğitim başvuru puanının daha yüksek olması olasıdır. Ayrıca, Gastronomi ya da Turizm İşletmeciliği Yüksek Lisans programlarına sadece bu alanlardan mezun bireylere başvurma hakkının sunulduğu yüksek lisans programlarının bulunması, Turizm Rehberliği lisans mezunları için olumlu bir durum olmadığını göstermektedir. Ayrıca, 6 üniversite mezuniyet alanını “Herhangi bir alanda lisans düzeyinde mezun olmak” olarak belirlemiştir. Bu durum turizm alanında bilgi sahibi olmayan bireylerin, programlara başvurusunu kolaylaştırmaktadır. “Sanat Tarihi, Coğrafya, Tarih öğretmenliği, Yabancı dil bölümlerinde herhangi biri” vb. farklı mezuniyet alanlarının kabul görmesi, sadece bu alanların 4 dönemde alınabilecek bir yüksek lisans eğitimi ile tamamlanabileceğinin bir göstergesi olarak kabul görmemelidir. Çünkü, bahsedilen bu alanlar, Turizm Rehberliği eğitimi için son derece gerekli olmasına rağmen, sadece belirli bir bölümünü oluşturmaktadır. Turizm Rehberliği eğitiminde farklı hatta her döneme yayılarak daha kapsamlı şekilde işlenmektedir. Ayrıca, bu noktada büyük bir adaletsizliğin olduğu görülmektedir. Bahsedilen bölümlerin yüksek lisans şartlarında “lisans düzeyinde turizm mezunlarının” kabul görmediği bilinen bir gerçektir. **Ales puan türü** Tezli Yüksek Lisans Turizm Rehberliği bölümleri için gerekli görülmüştür. Puan türünün EA, SÖZ hatta SAY olarak çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Bu noktada “Turizm Rehberliği” bölümü YKS’de DİL puanı ile öğrenci kabul etmektedir. Dolayısıyla sözel puanın ağırlıklı olması gerekirken, diğer puan türlerinin de kabul edilmesi ayrı bir dezavantaj ve standart bir puan türünün belirlenemediğinin bir göstergesidir. Turizm Rehberliği dışındaki diğer lisans turizm programlarına (Turizm İşletmeciliği, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Rekreasyon Yönetimi vb.) girişte eşit ağırlık(EA) puan türü esas alınmaktadır. Bu durum, diğer bölümlerden mezun kişilerin EA puan türünden daha yüksek almalarının mümkün olabileceğini göstermektedir. Program için **Yabancı dil şartı**, 50 ile 75 puan arasında değişiklik göstermekle birlikte, bazı üniversitelerin yabancı dil puan şartı aramadığı da görülmektedir. Bu noktada, turist rehberliği mesleğini icra edecek bireylerin özellikle en az bir yabancı dilde yeterliliği ispatlamış olması gerekliliğinin göz ardı edildiği bir gerçektir. 26/12/2014 tarih ve 29217 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği'nin 16. maddesinde de belirtildiği üzere, Turist Rehberliği yapabilmek için en az 75 / C düzeyinde bir seviyeye sahip olmak gerekmektedir. Tezli yüksek lisans programlarına başvuru şartlarında yabancı dil puan aralığı konulması, net bir puanın tüm üniversiteler tarafından kesinleştirilmemesi bir standardizasyon eksikliği olarak kabul edilebilir. “Herhangi bir lisans mezuniyet şartını” belirleyen programlara başvuran kişilerin “Yabancı dil, Mütercim- Tercümanlık vb. alanlardan” mezun olmaları ve daha yüksek bir puanla başvuru hakkı kazanmaları, genel başvuru puanı hesaplanmasında Turizm Rehberliği eğitimi almış kişiler için daha geride kalmalarına yol açabilir.

Turizm Rehberliği Tezsiz Yüksek Lisans Başvuru Koşullarına İlişkin Çıkarımlar: Turizm Rehberliği alanında tezsiz yüksek lisans programları 10 üniversitede yer almaktadır. Sadece 1 üniversite mezuniyet alanı olarak “herhangi

bir yabancı dil lisans mezunu, Mütercim Tercümanlık, Sanat Tarihi, Arkeoloji ve Turizm ile ilgili herhangi bir alandan lisans ya da lisansüstü mezuniyet” şartı belirlemiştir. Tezsiz yüksek lisans programları içerisinde dikkat çeken bir nokta, Şırnak Üniversitesi Ekoturizm Rehberliği programında “alan kılavuzu belgesine sahip olanların” başvurabilme şartıdır. Alan kılavuzluğu turist rehberliği mesleği önünde bir engeldir ve alan kılavuzu olabilmek için lisans düzeyinde mezuniyet şartı aranmamaktadır. Bu durum yüksek lisans programı başvuru şartlarında yer almamalıdır. Diğer üniversiteler, herhangi bir alandan lisans düzeyinde mezuniyet derecesi elde etmiş olmalarını kabul etmekte ve ALES puan şartı ile ve DİL şartı aramayan 10 üniversite olduğu görülmektedir. Sadece 1 üniversite, bu program kapsamında EA puan şartını (55) belirlemiştir. Tezsiz yüksek lisans başvurularında adayların belirlenmesi lisans mezuniyet not ortalamasına göre yapılmaktadır. Tezsiz yüksek lisans programlarına herhangi bir şart konulmaması, belirlenen ücretin ödenmesi ile öğrencilerin kabul edilmesi, Turist Rehberliği mesleğine yönelik yıkıcı bir yaklaşım sergilemektedir. Öncelikle turizm alanı ile hiç ilgisi bulunmayan bireylerin 2, 3 veya 4 dönem gibi standart olmayan sürelerle, bir lisansüstü adı altında eğitim almaları adaletli bir durum olarak görülmemektedir. Lisans eğitimini 8 dönemlik bir süreçte tamamlamış, bunun üzerine en az 4 dönemlik bir süreçte yüksek lisans eğitimini tamamlamaya çalışan turist rehberleri adayları için adaletsiz bir süreç olduğu görülmektedir. Nitekim tezsiz yüksek lisansı tamamlayan bireylerin de yabancı dil şartını yerine getirip, uygulama gezisine katılmaları halinde turist rehberliği hizmeti vermeleri kaçınılmazdır. Bu durum hem akademik alanda hem de sektörde büyük bir eşitsizlik ve adaletsizlik yarattığı görülmektedir.

Tezli Yüksek Lisans Müfredatlarına İlişkin Çıkarımlar: Turizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans derslerinde 16 farklı *zorunlu ders* belirlenmiş olması, zorunlu ders kapsamında bir standart olmadığına işaret olarak kabul edilebilir. Araştırma Yöntemleri ve Seminer dersleri tezli yüksek lisans programlarında zorunludur. Uzman Rehber Eğitimi adı altında kodlanan ders, 9 üniversiteden sadece 3 tanesinde vardır. Aynı şekilde Tur Planlaması dersi de sadece 1 üniversitede yer almaktadır. Turizm alanı dışında mezuniyet alanı olan kişileri programa kabul şartı olarak belirleyen üniversitelerin, temel meslek bilgisi dersi olarak kabul edilen bu dersleri zorunlu ders havuzuna almaması dikkat çekicidir. Bilgi teknolojileri, girişimcilik, ekoturizm uygulamaları gibi dersler lisans düzeyine yönelik ve genel turizm alanını kapsayan dersler olmasına karşın zorunlu ders havuzunda yer almaktadır. Aslında bu durum, öğretim üyeleri tarafından lisans döneminde verilen derslerin yüksek lisans programında da yer aldığını göstermektedir. Turizm rehberliği alanına özgü derslerin zorunlu ders kapsamında yer almadığı görülmektedir. Seçmeli ders havuzu incelendiğinde, sayıca son derece farklı derslerin yer aldığı görülmüştür. 9 üniversitede toplamda 61 seçmeli ders yer almaktadır. Seçmeli derslerden açıklamada belirtilen 8 ders, “rehberlik mesleğinin temel dersleri” olarak kabul edilirken, seçmeli dersler kapsamında yer aldığı görülmektedir. Ayrıca, seçmeli ders havuzunun bu kadar geniş olmasındaki diğer bir neden, lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitim süreci derslerinin seçmeli ders havuzunda yer almasıdır. Lisansüstü düzeyde eğitim hakkı kazanan bireylerin zaten bu dersleri incelemiş, özümsemiş olması gerekmektedir. Bu durum, verilen derslerin bölümün ihtiyaçlarından ziyade dersi veren öğretim üyelerinin tercihlerine göre belirlendiği izlenimi uyandırmaktadır.

Tezsiz Yüksek Lisans Müfredatlarına İlişkin Çıkarımlar: Tezsiz Yüksek Lisans programlarında yer alan zorunlu ders sayısı ve içeriklerine göre, Turizm Rehberliği, Genel Turizm Bilgisi, Tur Yönetimi gibi meslek bilgisini öncelikle ifade eden derslerin, tüm programlarda yer almadığı görülmektedir. Lisans düzeyinde derslerin tezsiz

yüksek lisans programlarında yer aldığı görülmektedir. Bu durum mezuniyet alanı turizm olmayan kişilere yönelik düzenlenmiş olsa bile, turizm rehberliği yüksek lisans programının amacı lisansüstü eğitim vermeye yönelik olmalıdır. Dolayısıyla, tezsiz yüksek lisans müfredatlarının lisans müfredatlarından farklı olması gerekmektedir. Lisans eğitimi için verilen derslerin, lisansüstü düzeyde de veriliyor olması programın amacına uymamaktadır. 6 üniversitede 23 zorunlu ders yer almaktadır. Seçmeli ders havuzunda yer alan derslerin ise sayıca son derece fazla olduğu görülmektedir. 5 üniversitede toplamda 38 seçmeli ders yer almaktadır. Çeşitliliğin her zaman iyi olmadığı şu şekilde açıklanabilir: Özellikle alan dışı mezunların tezsiz yüksek lisans yaptıkları bir programda net bir ders havuzunun yer almaması ve temel derslerin seçilmemesi, lisansüstü eğitimde tezsiz bile olsa olumsuz sonuçlar çıkarabilir. Bazı derslerin zorunlu seçmeli olarak konulmuş olabileceği durumu bile olsa, tezsiz yüksek lisans eğitiminde seçmeli derslerin sayıca fazlalığı dikkat çekmektedir. Tezsiz yüksek lisans programı bulunan İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesinin “seçmeli ders” havuzunu oluşturmadığı görülmektedir. Bu durum, belirli ölçüde bir standart sağlamaya çalıştıklarını göstermektedir. Seçmeli dersler içerisinde yer alan derslerin çoğunluğu zorunlu ders kapsamında yer alması gereken dersler olarak görülmektedir. Bu dersler, Turizm Rehberliği, Tur Planlaması ve Yönetimi, Genel Türk Tarihi ve Kültürü vb. şeklinde örneklendirilebilir.

Tezsiz Turizm Rehberliği Yüksek Lisans programı bulunan, fakat Turizm Rehberliği anabilim dalı ve lisans programı bulunmayan Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinin Turizm Rehberliği Tezsiz İÖ Yüksek Lisans eğitimi vermesi oldukça dikkat çekicidir. Lisans eğitiminde Turizm Rehberliği eğitimi verilmemesi fakat lisansüstü düzeyde eğitimin sağlanması farklı bir durumu sergilemektedir.

Turizm Rehberliği Alanında Diğer Programlara Yönelik Çıkarımlar: Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği, Ekoturizm Rehberliği ve Rekreasyon ve Turizm Rehberliği adı altında açılan yüksek lisans programları yer almaktadır. Öncelikle belirtilen bu programların yarattığı “program adı” karmaşası standartların kesinleştirilmediğinin bir göstergesidir. Farklı program adları aslında turist rehberlerinin uzmanlık alanlarından her biri olarak kabul görmektedir. Özellikle fiilen rehberlik hizmetini yerine getiren turist rehberleri, belirtilen bu alanlara yönelik uzmanlık sertifika programlarına başvurabilmektedirler. Lisansüstü turizm rehberliği eğitimi bütüncül bir yaklaşım sergilemelidir. Belirtilen programlarda başarıyla tamamladığında turist rehberi olabilme hakkı elde edebilmektedirler. Dolayısıyla kapsam ve içerikleri hem belirtilen bu üç program arasında hem de turizm rehberliği yüksek lisans programları arasında bir farklılık yaratmamaktadır.

Ekoturizm bir rehberin uzmanlık alanı olarak kabul görmektedir. Ayrıca bu alanda uzmanlık düzenlenen seminerlere katılarak kazanabilmektedir. Rekreasyon ise, turist rehberliği hizmetinin elbette bir parçasıdır. Fakat rekreasyon faaliyetleri çeşitlidir. Turist rehberi ilgi duyduğu alana yönelik olarak, örneğin “dalgalılık, kuş gözlemciliği” alanlarında uzmanlık alabilmektedir. Rehberlikte uzmanlık, Turist Rehberliği meslek yönetmeliğinin de de açıkça belirtilmektedir. “6326 sayılı Turist Rehberleri Meslek Kanunu ve bu kapsamda hazırlanan Meslek Yönetmeliğinin rehberlikte uzmanlaşma eğitimi başlıklı 39’uncu maddesinde turizm çeşitliliği dikkate alınarak, bölgelerine göre uzman turist rehberi yetiştirilmesi ve turist rehberlerinin çeşitli konularda eğitilmesi amacıyla, Bakanlığın gözetim ve denetimi altında Birlik veya Birliğin uygun görüşü ile odalar tarafından ücretli veya ücretsiz uzmanlık eğitimi programları düzenlenebileceği” belirtilmiştir (TUREB,2020). Çeşitli örnekleri yer almaktadır. Örneğin, Ekoturizm alanında “bitki sistematiği, dağ- doğa kültür yürüyüşü, flora ve fauna, Akseki-İbradı botanik turizmi, doğa yürüyüşü

grupları” şeklinde uzmanlaşma eğitimi programları meslek odaları tarafından gerçekleştirilmiştir (Arslan, 2018, s. 129). **Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği** programı ders havuzunda “turizm rehberliği meslek bilgisine” yönelik derslerin yer almadığı, çoğunlukla Seyahat İşletmeciliği alanına ve lisans düzeyinde turizm alanına yönelik genel derslerin yer aldığı görülmektedir. Bu durum Turizm Rehberliği Yüksek Lisansı yerine Seyahat İşletmeciliği Yüksek Lisansı açıldığı izlenimini oluşturmaktadır. Ekoturizm Rehberliği programlarında, turizm rehberliği temel meslek bilgisini karşılayan zorunlu derslerin son derece az olduğu, özellikle rehberlik meslek bilgisini oluşturacak derslerin çoğunun seçmeli olarak yer aldığı görülmektedir. Ayrıca, ekoturizm uygulamaları çerçevesinde oluşturulan ders sayısı fazladır. Lisans düzeyinde turizm eğitiminde yer alan birçok ders ekoturizm rehberliği programında yer almaktadır. Dolayısıyla, bu noktada ekoturizm bilgisine sahip bireyler mi yetiştirmek yoksa donanımlı turist rehberleri mi yetiştirmek konusunda bir karmaşa olduğu gözlemlenmektedir. Öncelikle temel mesleki bilgilerin alınması devamında ekoturizm uygulamalarında gerçekleştirilebilecek eğitimlerin sürdürülmesi gerektiği düşünülmektedir. Giresun Üniversitesinin bir sene bilimsel hazırlık alma zorunluluğunu şart koştuğu programında, Ekoturizm Rehberliği Tezli Yüksek Lisans programı mezunlarının 6326 sayılı Turist Rehberleri Meslek Kanunu'nun 3.maddesi'nde belirtilen eğitimleri başarı ile tamamlamaları durumunda "Turizm Rehberliği" Tezli yüksek Lisans programı mezunları ile aynı haklara sahip olabileceklerine karar verilmiştir. Rekreasyon ve Turizm Rehberliği Programı ilgili üniversite tarafından öğretim üye sayısı yetersizliğinden dolayı açılmamıştır. Ders havuzu incelendiğinde, zorunlu ve seçmeli derslerin sayısının fazla olmadığı, mesleki rehberlik bilgisine yönelik ders sayısının yetersiz olduğu görülmektedir.

2000-2021 Eğitim sürecinde Turizm Rehberliği Yüksek Lisans programlarının incelendiği bu çalışmada ilgili kurum ve kuruluşlara çeşitli öneriler geliştirilmiştir:

- Ön lisans ve tezsiz yüksek lisans düzeyinde eğitim veren “Turist Rehberliği” bölümlerinin kapatılması; bunun yerine eğer yoksa aynı üniversitede lisans programlarının açılması, rehberlik eğitiminin lisans ve üzeri programlarda verilmesi, ilgili mevzuatın bu şekilde düzenlenmesi (3. Turizm Şurası, 2017).
- YL programlarının “Turizm Rehberliği” adı altında değiştirilmesi ve standart bir yapıya kavuşturulması,
- Tezsiz yüksek lisans programlarının amacından uzaklaştığının kabul edilerek açılmalarının engellenmesi, tezli yüksek programlarına çevrilmesi,
- Ekoturizm Rehberliği, Rekreasyon ve Turizm Rehberliği olarak yer alan yüksek lisans programlarının uzmanlık alanı olarak belirlenmesi dolayısıyla bu programların donanımlı turist rehberi yetiştirmeye yönelik yeterli olmadığı ve revize edilip, uzmanlık alanı olan adlarının değiştirilmesi,
- Tezli yüksek lisans başvuru şart ve koşullarının tüm üniversiteler için standart hale getirilmesi. Sadece Turizm Rehberliği alan mezunlarının programlara kabul edilmesi ve bu şekilde adaletsizliğin önüne geçilmesi. ALES şartının DİL puanı ile yerleştirmeye uygun olarak SÖZ olarak belirlenmesi, Yabancı dil şartının ise, Turist Rehberliği Yönetmeliği'nde belirtilen 75/C düzeyinde olarak asgari koşul olarak belirlenmesi ve tüm üniversitelerin yüksek lisans programları için aynı puan şartının belirlenmesi,
- Lisans düzeyinde Turizm Rehberliği eğitimi vermeyen üniversitelerin, Turizm Rehberliği Yüksek Lisans programı açmalarının önüne geçilmesi,

- Tezli yüksek lisans zorunlu derslerinin, tüm yüksek lisans programları için aynı şekilde belirlenmesi ve standartlaştırılması,
- Tezli yüksek lisans seçmeli ders havuzlarının, “bölümün ihtiyaçlarından ziyade dersi veren öğretim üyelerinin tercihlerine göre belirlendiği izlenimini” ortadan kaldırmak amacıyla lisans derslerinden uzak bir seçmeli ders havuzu oluşturulması,
- Nadir dillerden dil yeterliliğine sahip lisans mezunlarının Turist Rehberliği Tezli Yüksek Lisans programlarına kabulünün kolaylaştırılması (3. Turizm Şurası,2017).

KAYNAKÇA

Ahipaşaoğlu, S. (2006). *Turizmde rehberlik*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Alan Kılavuzlarının Seçimi, Eğitimi, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, (2006). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=10050&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>. Adresinden alınmıştır.

Arslan, A. (2018). Turist rehberliği ve uzmanlık alanları. S. Eser, S.Şahin & C. Çakıcı (Eds.), *Turist rehberliği içinde* (ss. 119-136). Ankara: Detay Yayıncılık.

Albuz, N. Köşker, H., Ercan, F., & Özbek, Ö. (2018). Turizm/ Turist Rehberliği ve Eğitimi, N. Hacıoğlu, C. Avcıkurt, A. Kılıç & H.U. Yıldırım (Eds.), *Turist rehberliği üzerine güncel araştırmalar içinde* (ss. 78-93). Ankara: Detay Yayıncılık.

Başoda, A., & Aylan, S. (2018). Türkiye’de Turist Rehberliği lisans programlarının sayısal açıdan yapısal ve coğrafik değerlendirilmesi. N. Hacıoğlu, C. Avcıkurt, A. Kılıç & H. U. Yıldırım (Eds.), *Turist rehberliği üzerine güncel araştırmalar içinde* (ss. 94-113). Ankara: Detay Yayıncılık.

Çakmak, T. F. (2018). Turist rehberliğinin açmazları, S. Eser, S.Şahin & C. Çakıcı (Eds.), *Turist rehberliği içinde* (ss. 290-296). Ankara: Detay Yayıncılık.

Çokişler, N. (2017). *Turist rehberliği eğitiminde çeyrek asırdır değişmeyen parçalanmış yapı sorunu*. 3. Turizm Şurası Tebliğler Kitabı, 2, (ss. 322-333). Ankara.

Değirmencioğlu, A.Ö. (2001). Türkiye’de turizm rehberliği eğitimi üzerine bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12, 189-196.

Erdinç, S. B., & Yılmaz, G. (2012). Günümüzde turizm eğitiminin yükseköğretim içerisindeki yeri, turizm eğitimi konferansı-tebliğiler. *Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını*, 17-19 Ekim. (ss.17-31). Ankara

Eker, N., Kaya, C. M., & Zengin, M. (2019). Turist rehberliği eğitimi, B. Zengin, G.E. Bayram & O. Batman (Eds.), *Turist rehberliği Mesleği (dünü- bugünü- yarını) içinde*. (ss.59-90). Ankara: Detay Yayıncılık.

Eker, N., & Zengin, B. (2016). Turizm rehberliği eğitimi müfredatlarının uygulama yeterliliğinin profesyonel turist rehberleri bakış açısıyla irdelenmesi. *Turizm ve Araştırma Dergisi*. 5(2), 4-19.

- Eren, A. (2018). Turist Rehberliği Eğitimi. N. Albuz, T. F. Çakmak, A. Eren, Ö. Tekin & G. N. Güven Yeşildağ (Eds.), *Turist rehberliğine giriş* içinde (ss. 83-100). Ankara: Detay Yayıncılık.
- İşçeli, Z., & Kılıç, G. (2018). Lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren fakültelerin müfredatlarının incelenmesi. *Turist Rehberliği Dergisi*. 1(1),41-56.
- Kuşluvan, S., & Çeşmeci, N. (2002). *Türkiye’de turist rehberliği eğitiminin sorunları ve yeniden yapılandırılması, turizm eğitimi*. T.B. Müdürlüğü, Turizm Eğitimi: Konferans – Workshop içinde ,(ss. 235-242). Ankara.
- Kürkçü, M. (2017). Turist rehberliği eğitimi sorunları, sektöre etkileri ve çözüm önerileri. 3. *Turizm Şurası Tebliğler Kitabı*, 2, (ss. 264-275). Ankara.
- Temizkan, R., Temizkan, S., & Öz, E. (2012). Turizm Fakültelerinin Turizm Rehberliği eğitimindeki durumu: Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Değerlendirmeleri. 13. *Ulusal Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*, (ss.439-455). Antalya.
- TUREB, (2020). *Uzmanlaşma eğitimi usul ve esaslar*. <http://www.tureb.org.tr/tr/Page/Detail/78>. adresinden alınmıştır.
- Turist Rehberliği Meslek Kanunu, (2012a). *Turist rehberi*. <http://www.resmigazete.gov.tr /eskiler /2012/06/20120622-2.htm> adresinden alınmıştır.
- Turist Rehberliği Meslek Kanunu, (2012b). *Sertifika programı*. <http://www.resmigazete.gov.tr /eskiler /2012/06/20120622-2.htm> adresinden alınmıştır.
- 3.Turizm Şurası, (2017). *Turizm eğitimi, istihdamı ve turist rehberliği komisyon raporu*, 19 Eylül 2020 tarihinde <https://turizmsurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/57389,turizmegitimiistihdamituristrehberligikomisyonoraporupdf.pdf?0> internet adresinden alınmıştır adresinden alınmıştır.
- Ural, A., & Pelit, E. (2002). *Türkiye’de Lisans düzeyinde turizm eğitimi veren yükseköğretim örgütlerinin örgütleniş biçimleri*. Turizm Eğitimi Konferans-Workshop, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını. 11-13 Aralık. Ankara. ss. 75-85
- Yenipınar, U., & Çınar, B. (2018). Turist rehberliği lisansüstü eğitiminin profesyonel turist rehberlerinin bakış açısıyla değerlendirilmesi. N. Hacıoğlu, C. Avcıkurt, A. Kılıç & H.U. Yıldırım (Eds.), *Turist rehberliği üzerine güncel araştırmalar içinde* (ss.114-131). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yükseköğretim Kurulu (2020). *Lisans program adları*. [https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/2020-2021-den itibaren-onlisans-program-adlari/2020-2021-lisans-bolum-program-isimleri.pdf](https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/2020-2021-den- itibaren-onlisans-program-adlari/2020-2021-lisans-bolum-program-isimleri.pdf). adresinden alınmıştır.
- Yükseköğretim Program Atlası (2020a). *Önlisans programları*. <https://yokatlas.yok.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Yükseköğretim Program Atlası (2020b). *Lisans programları*. <https://yokatlas.yok.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

An Analysis of Postgraduate Tourism Guidance Education

Seçkin ESER

Kırklareli University, Faculty of Tourism, Kırklareli /Turkey

Extensive Summary

Introduction

Tourist guides are the most important cultural and promotional ambassadors of the countries. The importance of education in the training of a well-equipped tourist guide cannot be denied. In Turkey, tourism guidance education, including formal education and non-formal education, is given in two ways. Formal education is given in programs at associate, undergraduate and postgraduate levels at universities. (Albuz, Ercan, Köşker & Özbek, 2018, p.78; Eren, 2018, p.86). Non-formal education is provided by Tourist Guidance Certificate Programs opened by the Tourist Guidance Association (TUREB) under the supervision of the Ministry of Culture and Tourism (Eker & Zengin, 2016, p. 6).

To become a tour guide, first of all, who is over 18 years of age and must be a citizen of the Republic of Turkey. It is required to graduate from associate, undergraduate or graduate programs of tourist guidance departments of universities. After completing the education at the undergraduate, associate degree or master's level, it is necessary to attend the compulsory practice tour organized by the Association of Tourist Guides (TUREB). In addition, there is a requirement to be successful in the exam at the end of the trip. In order to certify foreign language proficiency, it is necessary to achieve at least (C / 75) level in the foreign language exam or to successfully complete the written and oral exams in the language courses opened by TUREB.

When 2020 Higher Education programs and Quotas Guide is examined, there are a total of 40 tourism guidance programs in 22 universities at associate degree level. At undergraduate level, tourism guidance education is provided in 52 programs in 36 universities. For postgraduate education, there are postgraduate education with and without thesis in the field of Tourism Guiding. Tourism Guidance master's programs with thesis are available in 15 universities and Tourism guidance master's programs without thesis are available in 10 universities.

Purpose of the Study

The aim of this research is to reveal a general analysis of the current situation by examining the curricula of the faculties that provide tourism guidance education at the postgraduate level. During the 2020-2021 academic year, the tourism guidance acceptance conditions, education periods and forms of the faculties and colleges providing postgraduate education were examined and a general situation was determined. It was requested to reveal the similarities and differences in the tourism guidance master's programs of universities.

Originality

There is no study that examines postgraduate tourism guidance education in a holistic manner in terms of universities, programs and curricula. There are studies on the field of tourism at the undergraduate level, and the fact that no postgraduate studies have been found increases the importance of the study.

Methodology

Based on the qualitative research method, the document analysis technique was used in the research. Document analysis involves the examination of written materials containing information about the phenomenon or facts aimed to be investigated (Yıldırım & Şişmek, 2008, p. 217). In the research, first of all, the literature on Tourism Guidance education was reviewed. Based on this, the data used in the research were obtained by examining the Higher Education Program Guide and the websites of the universities. Tourism Guidance training faculties and colleges at the undergraduate level in Turkey have been identified. Tourism colleges and faculties have been determined as academic units. Whether the selected universities provide postgraduate education in the field of Tourism Guidance was determined by examining the websites of the Social Sciences Institutes of the universities. For the application requirements and curricula of the postgraduate Tourism Guidance programs, the websites of the Social Sciences Institutes of the relevant universities were subjected to a meticulous search.

Conclusion

In light of the findings obtained by this research, 2020-2021 academic year of undergraduate education in Turkey, Tourism Guidance postgraduate program is given at 20 universities. Tourism guidance postgraduate programs are located under 5 different departments with 5 different program names. The differences in the names of the departments and programs can be considered as an indication that the terminology part, specific to the field is not certain. The program names have taken different names as tourism guidance, tourist guidance, travel management and tourism guidance, eco tourism guidance, recreation and tourism guidance.

It has been determined that thesis and non-thesis postgraduate programs differ in eco tourism guidance, travel management and tourism guidance, recreation and tourism guidance.

When the Tourism Guidance Master's programs with thesis are examined, it can be said that only Akdeniz University, Balıkesir University, İzmir Kâtip Çelebi University's Tourism Guidance Master's program with thesis are more similar in terms of application requirements and course curricula within the scope of the Tourism Guidance profession. It has been observed that non-thesis master's programs in tourism guidance have an approach far from training tourist guides in rare languages. Thesis master's programs in Tourism Guidance are available in 15 universities. When the application conditions of tourism guidance master's degree with thesis are examined, it is determined that only 4 out of 15 universities accept tourism guidance graduates. In addition, 6 universities defined their graduation field as "graduating at an undergraduate level in any field". Academic postgraduate education exam score type has been deemed necessary for the applications of Master's Tourism Guidance departments with thesis. Although the foreign language requirement for the program varies between 50 and 75 points, it is also seen that some universities do not require a foreign language score requirement. Non-thesis master's programs in Tourism Guidance are available in 10 universities. Only 1 university has set the requirement of "any foreign language undergraduate degree, graduation from any field related to translation, interpreting, art, history, archeology and tourism". Other universities accept that they have obtained a bachelor's degree from any field, and it is seen that there are 10 universities that do not seek a academic postgraduate education score and language requirement in the academic graduate.

The fact that 16 different compulsory courses are specified in the courses of the Tourism Guidance Master's programs with thesis can be accepted as a sign that there is no standard within the scope of the compulsory course. When the elective course pool was examined, it was seen that there were extremely different courses in number. There are 61 elective courses in total at 9 universities.

According to the number of compulsory courses and their contents in the non-thesis master's programs, it is seen that the courses that primarily express professional knowledge such as Tourism Guidance, General Tourism Information, Tour Management are not included in all programs.

The fact that undergraduate courses are included in non-thesis graduate programs is an indication that they do not reflect the tourism guidance postgraduate program, even if their graduation field is designed for people who have not studied tourism.

In non-thesis master's programs, there are 23 compulsory courses in 6 universities. It is seen that the courses in the elective course pool are extremely high. There are 38 elective courses at 5 universities in total.

There are postgraduate programs opened under the name of Travel Management and Tourism Guidance, Ecotourism Guidance and Recreation and Tourism Guidance. It is observed that there are no courses on "tourism guidance profession knowledge" in the course pool of the Travel Management and Tourism Guidance program, and there are mostly general courses on travel management and undergraduate level tourism. In Ecotourism Guidance programs, it is seen that the compulsory courses that meet the basic knowledge of tourism guidance are extremely few, especially the courses that will form the guidance profession knowledge are included as electives.

In this study, in which Tourism Guidance Master programs were examined in the 2000-2021 education process, various suggestions were developed for the relevant institutions and organizations.

First of all, the application requirements and curricula of tourism guidance master's programs with thesis should be rearranged and standardized. Considering that the non-thesis graduate programs in Tourism Guidance have lost their purpose, it has been suggested that they should be closed.